

Vegard Skalstad, student nr. 258686.

Å navigere i «den største frykten» **Mastergradavhandling**
2024

Dilemmaer knyttet til menn som omsorgspersoner i
barnehagen, beskrevet av mannlige barnehagelærere

Fakultet for
humaniora, idretts- og
utdanningsvitenskap

Institutt for pedagogikk

Universitetet i Sørøst-Norge

Fakultet for humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap

Institutt for pedagogikk

Postboks 4

3199 Borre

<http://www.usn.no>

© 2024 Vegard Skalstad, student nr. 258686.

Denne avhandlingen representerer 30 studiepoeng.

Forord

To år som masterstudent nærmer seg slutten. Det har vært to år fylt med læring, gode dialoger, hard jobbing, slit og glede. For to og et halvt år siden overrasket jeg meg selv med å søke meg inn på masterstudie. Etter så mange år tilbragt på barnehagegulvet, var det fjernt for meg at jeg noensinne ville levere en masteroppgave. Men slik ble det, og det er jeg glad for. Jeg har vært så heldig at jeg har tilbragt studietiden med en kløktig og ivrig klasse, som ikke har tatt alle teoretiske tilnærminger og filosofiske tankeutspring de får servert, for god fisk. Det har vært gode diskusjoner hele veien, mellom både studenter og lærere, men også studenter og studenter. Det har utfordret meg og mitt pedagogiske ståsted, samtidig som det har forsterket min kjærlighet til det gode arbeidet som utføres i barnehagen hver dag, og hele barnehagesektoren for øvrig.

Jeg vil rette en stor takk til deltakerne i denne studien. Takk for åpenheten og iveren dere viste. Positiviteten deres til hele prosjektet gjorde det lettere for meg å gjennomføre arbeidet. Jeg vil også rette en stor takk til min veileder Jostein Paulgård Østmoen. Takk for gode innspill, og for at du utfordret meg i arbeidet med denne oppgaven. Du visste akkurat hva du skulle si, på akkurat riktig tidspunkt, så takk for det!

Sist vil jeg takke min samboer Idun, for tålmodigheten, støtten og hjelpen i denne tida. Uten deg hadde det ikke gått!

Nøtterøy, 1.06.2024

Sammendrag

Utgangspunktet for denne studien er å belyse omsorgsrollen for mannlige barnehagelærere. Dette er en rolle som kan være preget av ulike utfordringer som sjeldent blir belyst, både på arbeidsplassen, i media og i utdanningsløpet. Ved å undersøke hvilke dilemmaer mannlige barnehagelærere beskriver knyttet til denne rollen, ønsker jeg å få et større bilde av denne komplekse tematikken. For å undersøke dette, har den kvalitative forskningsmetoden fokusgrupper blitt brukt. Som teoretisk bakteppe til dette, har jeg benyttet meg av ulike teorier om omsorg, og sett på omsorg i et historisk perspektiv, og med nåtidens briller. Kjønn spiller en stor rolle i denne studien. Kjønnslige perspektiver på omsorgsrollen, menns rolle i barnehagen, og likestillingsaspekter har blitt gransket.

Studien holder seg innen en konstruksjonistisk ramme når det gjelder metode. Kort beskrevet vil det si at virkeligheten ikke fanges inn som en objektiv, absolutt sannhet. Virkeligheten konstrueres gjennom samspill, og er sosialt og samfunnsmessig forankret. Fokusgruppene har blitt tatt opp via båndopptaker, og er i etterkant transkribert og kategorisert. Funnene i denne studien er gjort gjennom tematisk analyse. Dette er en oppgave som er rik på deltakernes uttalelser, erfaringer og meninger. Disse funnene er drøftet i lys av den teoretiske rammen til denne oppgaven. Funnene viser blant annet at erfaring spiller en stor rolle i spørsmålet om de mannlige barnehagelærerne er trygge i sin rolle som omsorgsperson. De fleste deltakere beskriver at de har konkrete forholdsregler for å unngå mistenkeliggjøring, som vil si å bli utsatt for mistanke om å begå seksuelle overgrep av barn. Disse forholdsreglene står i fare for å påvirke mennenes relasjon til barn, som er et viktig perspektiv når det kommer til påvirkning av omsorgsrollen og omsorgsutøvelse. Deltakerne beskriver at kjærlighet, som begrep i barnehagesammenheng, i stor grad henger sammen med omsorgsbegrepet. Kjærlighetsbegrepet, som tradisjonelt assosieres med kvinner når det kommer til forholdet mellom omsorgsperson og barn, kan derfor ses i sammenheng med omsorgsbegrepet.

Deltakerne uttrykker, i samsvar med internasjonale studier, at antall menn ansatt i barnehager er nødt til å øke, om omsorgsrollen blant mannlige ansatte skal normaliseres. At tematikken knyttet til menn som omsorgspersoner i barnehagen bør tematiseres, synliggjøres, og rett og slett snakkes om, er nødvendig for å styrke menn i rollen som omsorgsperson i barnehagen.

Abstract

The aim of this study is to highlight the role of caretaker for male ECEC-teachers. This role is in danger of being subjected to challenges that is rarely examined or discussed, both in the workplace, in the media, or during the span of their education. By examining dilemmas connected to their role of caretaker, experienced by the male ECEC-teachers themselves, I intend to broaden my perspective of this complex theme. To examine this, I've chosen focusgroup as the qualitative method of research. To support this research, the chosen theory consist of various approaches to care, both historical and more modern approaches. Sex plays a big part in this study. Different approaches to what part sex plays when it comes to the role of caretaker is discussed, as well as equality in the workplace, or men in the ECEC in general.

In methodological terms, this study is based on constructionism as a way of understanding knowledge. A way of describing this, is that reality is constructed through interaction, and is socially and societally rooted. The focusgroups were recorded by a tape recorder, and was later transcribed and categorized. The research findings are discussed with the help of the chosen theory for this study. The research findings for this study suggests that work experience in the ECEC-field, plays a major role when it comes to whether the male ECEC-teachers were comfortable with their role as caretakers for children, or not. Most of the research participants describe that they have concrete precautions to avoid the risk of being accused of child sexual abuse. These precautions may affect their relation to the children in the ECEC. The research participants describe love as a term that is closely connected to the term care in the ECEC. Love as a term, especially when it comes to the connection between a child and it's caretaker, is often associated with women.

The research participants express the need for a larger volume of male ECEC-teachers, and ECEC-workers, if the goal is to normalize the role of the male caretaker in the ECEC. This claim is supported by international research. If strengthening the role of male caretakers in the ECEC is the goal, it is certain that the role, and all the challenges connected to the role, needs to be discussed, both in the media, the workplace and at the universities of future ECEC-teachers.

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	1
1.2 Studiens formål	2
1.3 Tidligere forskning	2
1.4 Problemstilling	3
1.5 Avklaring	4
1.5.1 Sentrale begreper i denne studien	4
1.5.2 Om min forståelse av kjønn	5
1.5.3 Avgrensning av tematikk	6
1.6 Hvordan oppgaven er bygd opp	6
2 Teoretisk utgangspunkt	8
2.1 Om omsorg	8
2.2.1 Omsorg i et barnehagehistorisk perspektiv	9
2.2.2 Omsorg i dagens barnehager	10
2.1.3 Profesjonell omsorg	11
2.1.4 Gode relasjoners betydning for omsorgsrollen	12
2.2 Kjærlighet, maternitet og berøring.	13
2.2.1 Kjærlighet	13
2.2.2 Maternitet, en kvinnelig egenskap?	13
2.2.3 Berøring	14
2.3 Kjønnstematikk i barnehagen	15
2.3.1 Omsorgsrollen, med utgangspunkt i kjønn og likestilling	15
2.3.2 Forventninger til menn	16
2.4 Seksuelle overgrep og mistenkeliggjøring	17
3 Metode	18
3.1 Vitenskapsteoretisk forankring	19
3.1.1 Fenomenologi	19
3.2 Kvalitativ metode	20

3.3 Fokusgrupper	21
3.4 Datainnsamling	23
3.5 Rekruttering og utvalg	24
3.6 Etske spørsmål	25
3.7 Avgrensning	26
3.8 Transkripsjon	27
3.9 Studiens kvalitet	27
3.9.1 Validitet og relabilitet	28
3.10 Analyse og tolkning av data	29
4 Resultater	31
4.1 Tema 1 – Menn som omsorgspersoner	31
4.1.1 Erfaring påvirker egen omsorgsrolle	32
4.1.2 Menn må ofte jobbe litt mer for den gode relasjonen med barna	33
4.1.3 Kjærlighet og omsorg «går i hverandre»	35
4.2 Tema 2 – Forventninger til kjønn	36
4.2.1 Menn mer aktive i leken	37
4.2.2 Forventninger til menn	38
4.2.3 Likestilling	40
4.3 Tema 3 – Hva påvirker omsorgsrollen for mannlige barnehagelærere?	42
4.3.1 Forholdsregler	43
4.3.2 Medias dekning av seksuelle overgrep i barnehagen	46
4.4 Tema 4 – Tiltak	48
4.5 Oppsummering av hovedfunn	50
5 Drøfting av funn	51
5.1 Dilemmaer knyttet til mannlige barnehagelæreres omsorgsrelasjon med barn	52
5.1.1 Sikkerhetstiltak, på godt og vondt	54
5.2 Kjærlighetens plass	55
5.3 Erfarings betydning på mannlige barnehagelæreres omsorgsrolle (ferdig?)	57

5.4 Betrakninger om kjønns betydning	58
6 Konklusjon	61
6.1 Avsluttende refleksjoner	61
6.2 Studiens relevans og betydning for forskningsfeltet	62
Litteraturliste	63
Vedlegg	
Vedlegg 1.1	
Vedlegg 1.2	
Vedlegg 1.3	

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Et tema som har interessert meg gjennom flere år som barnehagelærer, og som student, er omsorg i barnehagen. Omsorg som ord og begrep er like velkjent som det er vagt og uklart. Dersom alle barnehageansatte ble spurt om det var viktig å ivareta barns behov for omsorg, ville antageligvis de fleste svart ja. Men nettopp hva dette ordet betyr, hva dette innebærer og hvordan det ser ut i praksis, kan være ulikt fra person til person. Et viktig bakteppe for denne oppgaven, er at barn har rett på omsorg. Norske barnehager er pliktig å følge lov om barnehager, som er konkretisert i rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. I rammeplanen står det nedtegnet at barnehagen skal ivareta barnas behov for omsorg (Kunnskapsdepartementet, 2017). Dette gjør omsorgsutøvelse til et mandat de ansatte i norske barnehager er pliktig til å følge. Nettopp hva dette innebærer, er derimot ikke like klart. Omfanget og innholdet i dette begrepet er noe jeg ønsker å utforske, og hva det kan si for menn. Derfor blir det relevant å granske kjønn blant personalet i barnehagen, for å undersøke eventuelle innvirkninger på dette, eller for å se om det finnes ulikheter hvordan menn tenker og gjør omsorg.

Etter flere år som mannlig barnehagelærer, har jeg erfart at omsorgsrollen kan være utfordrende å navigere i. Ømtålige og tragiske nyhetssaker om seksuelle overgrep i barnehagen preger til tider nyhetsbildet. Disse nyhetssakene, slik jeg oppfatter det, omhandler oftest mannlige ansatte. «Den største frykten» er et utsagn fra en av deltakerne i denne studien. Han bruker dette uttrykket for å beskrive hvordan det ville vært å bli mistenkt for seksuelt overgrep av barn. I mitt syn beskriver det godt hva som potensielt står på spill når mannlige barnehagelærere navigerer omsorgsrollen. Dette perspektivet, sammen med ulike perspektiver på berøring og kjærlighet, som har vært gjentagende tema i min masterutdannelse, har gitt meg motivasjon til å undersøke omsorgsrollen for mannlige barnehagelærere. Jeg ønsker å granske hva som eventuelt påvirker denne rollen, og hva som skal til for at denne rollen kan oppleves som trygg for mannlige barnehagelærere.

1.2 Studiens formål

I denne studien blir menn som omsorgspersoner i barnehagen satt søkelys på. Mitt formål med denne studien er å undersøke hvilke dilemmaer, eller utfordringer, menn kan oppleve i denne rollen. Studien handler om å problematisere daglige problemstillinger menn står i, med omsorgsrollen som utgangspunkt. Ved å belyse dette, ønsker jeg å rette fokus mot en tematikk jeg opplever som underkommunisert, både i barnehagene som arbeidsplass, i media, og på universitet og høyskoler der barnehagelærere blir utdannet.

1.3 Tidligere forskning

Her presenteres tidligere forskning som relateres til oppgavens tema og problemstilling. En internasjonal studie, der seks mannlige barnehageansatte fra hele verden deltok, tyder på at mannlige pedagoger som har vært yrkesaktive en stund, i mindre grad føler på en frykt for å bli mistenkeliggjort (Brody, 2015).

I en svensk studie ble 25 mannlige ansatte i barnehagen intervjuet, for å undersøke om mennene opplevde å bli mistenkeliggjort for å være pedofile. Deltakerne beskrev ulike intime situasjoner med barna, som for eksempel å skifte bleie, som dilemmaer, siden de opplevde en risiko for å bli mistenkeliggjort i disse situasjonene (Eidevald et al., 2018).

I en nyere studie av svenske barnehagelærere, oppdaget Johansson et al. (2021) at barnehagelærerne opplevde berøring av barn som utfordrende, da spesielt de mannlige. De peker på at dette funnet resonnerer med tidligere forskning på feltet. De hadde også funn som indikerte at mannlige barnehagelærere, i større grad enn kvinnene, måtte forholde seg til risikoen for at andre så på de som potensielle pedofile (Johansson et al., 2021).

En dansk tversnittstudie fra 2013, som inkluderte en blanding av ufaglærte og utdannede menn og kvinner i barnehagen, viste en økende frykt for seksuelle overgrep av barn, både i samfunnet og i barnehagene. Studien indikerte at menn sto spesielt i fare for å bli mistenkeliggjort for seksuelle overgrep av barn (Munk et al., 2013).

En annen svensk studie viste at mannlige ansatte i svenske barnehager opplevde at det forelå forventninger til dem, på bakgrunn av deres kjønn. Det var forventet at de skulle tøyse og leke med barna, samtidig som de opplevde en risiko for å bli mistenkeliggjort for seksuelle overgrep av barn. Denne studien undersøkte også problematikken rundt mannlige pedagogers berøring av barn. (Hedlin et al., 2018).

Bhana et al. (2022) undersøkte 37 mannlige barnehageansatte, fra 12 forskjellige land, sine betraktninger om kjønn blant ansatte i barnehagen. Studien belyste deltakernes beskrivelser av ulike «posisjoner» mennene i studien mente de var tildelt, eller måtte forhandle om. Studien tok for seg hvordan menn blir stigmatisert i omsorgsarbeid med barn, og i flere tilfeller blir sett på som ikke i stand til å gjøre omsorgsarbeid med mindre barn (Bhana et al., 2022).

Alnæs (2022) ser i sin masteroppgave mistenkeliggjøring av menn for seksuelle overgrep i sammenheng med menn som slutter i barnehagen. Han viser til at samtlige informanter beskrev forholdsregler de hadde, som var knyttet til å unngå mistenkeliggjøring, selv om det er uvisst i hvor stor grad dette hadde sammenheng med hvorfor de sluttet å jobbe i barnehagen (Alnæs, 2022).

1.4 Problemstilling

For å forsøke å finne ut av denne problematikken som er belyst, har jeg landet på følgende problemstilling:

Hvordan beskriver mannlige barnehagelærere dilemmaer knyttet til rollen som omsorgsperson i barnehagen?

Jeg har benyttet meg av følgende forskningsspørsmål i tillegg til problemstillingen:

Forskningsspørsmål 1: *Hvilke tiltak foreslår mannlige barnehagelærere vil redusere opplevde dilemmaer i rollen som omsorgsperson i barnehagen?*

Forsknings spørsmål 2: *Hvordan påvirker medias dekning av seksuelle overgrep av barn mannlige barnehagelæreres rolle som omsorgsperson i barnehagen?*

Problemstillingen, og forsknings spørsmålene, vil være til hjelp for å navigere et stort terreng av ulike teorier, samt andre mulige innfallsvinkler til tematikken. Denne oppgaven vil forsøke å svare på denne problemstillingen og forsknings spørsmålene til slutt i oppgaven, og vil ta utgangspunkt i disse, gjennom hele oppgaven.

1.5 Avklaring

I denne oppgaven vil det bli brukt ord og begreper som kan ha flere betydninger, og ulikt meningsinnhold. Det vil derfor være nyttig å forklare mitt ståsted omkring enkelte av begrepene som er gjentakende i denne oppgaven, i tillegg til min egen forståelse.

1.5.1 Sentrale begreper i denne studien

Om sammenheng mellom lek og omsorg:

Et viktig utgangspunkt for denne oppgaven, er sammenhengen mellom lek og omsorg. Dette utgangspunktet er hjemlet i rammeplan for barnehage, der det står: «Barnehagens samfunnsmandat er, i samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta barnas behov for omsorg og lek og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Lek, omsorg, læring og danning skal ses i sammenheng» (Kunnskapsdepartementet, 2017, under "barnehagens verdigrunnlag").

Minstenkeliggjøring:

Eidevald et al. (2018) definerer begrepet mistenkeliggjøring som risikoen for å bli beskyldt for seksuelt misbruk av barn. (Eidevald et al., 2018, s. 408). En annen måte å beskrive mistenkeliggjøring på, kan være en normativ mistro, som gir seg utslag i manglende tillit til relasjon og nærhet til barna (Emilsen et al., 2023, s. 63).

Maternitet:

I denne oppgaven blir maternitet brukt som begrep. Begrepet kan ses i sammenheng med ordet morskap, og kan også kobles til fenomenet vi kjenner som «morsinstinkt».

Om dilemma:

Det Norske Akademis ordbok definerer ordet dilemma med en situasjon hvor man er nødt til å velge mellom to alternativer, der begge er ubehagelige eller utilfredsstillende (*dilemma*, 2024). Min forståelse, og bruk av ordet dilemma i denne oppgaven, bygger på denne definisjonen.

Pedagoger, førskolelærere og barnehagelærere - i forskningen og litteraturen:

I denne oppgaven blir begrepet barnehagelærere brukt, selv om enkelte av deltakerne i studien ble utdannet som førskolelærere. Jeg bruker også begrepet barnehagelærer i oversettelse av ulike utenlandske studier, og litteratur på engelsk, om litteraturen omhandler barnehagesektoren.

1.5.2 Om min forståelse av kjønn

I en studie som konkret tar for seg kun mannlige barnehagelærere, vil det være nødvendig å redegjøre for min forståelse av kjønn. Ordet kjønn kan ha flere betydninger. Som Emilsen (2015) belyser, omhandler kjønnsbegrepet i norsk sammenheng ofte det biologiske kjønn og det sosiale kjønn. Biologisk kjønn knyttes som regel til kroppen og kroppens funksjoner (Emilsen, 2015, s. 23). Emilsen viser til Larsen og Slåtten, som påstår at sosialt kjønn tillegges det biologiske kjønn, og er en sosial konstruksjon. Den er konstruert av de væremåter og egenskaper som er skapt med omverdenen og i relasjon mellom mennesker, og som blir tolket som kjønnsuttrykk (Larsen og Slåtten 2011, sitert i Emilsen, 2015, s. 23-24). Kjønn er med andre ord et komplekst fenomen, der det finnes store variasjoner innen de ulike kategoriene. Denne studien tar for seg menn spesifikt av flere grunner. For det første er det menn jeg ønsker å undersøke i denne studien, siden jeg selv er, og identifiserer meg, som dette kjønn. For det andre er menn som en minoritet å regne blant ansatte i norske barnehager, noe som blir belyst senere i studien. Det blir også gransket senere hvilke positive og negative sider en slik avgrensning, og en slik forståelse av kjønn, kan ha for denne studien.

1.5.3 Avgrensning av tematikk

I en masteroppgave er det nødvendig å avgrense hvilke teorier og hvilken tematikk som belyses. Det kan derfor være nyttig å nevne andre mulige innfallsvinkler som ville vært relevante, i tilfelle dette kan inspirere til videre forskning. I en oppgave om rollen som omsorgsperson, kunne det vært relevant å ta utgangspunkt i ulike teorier om annerkjennelse. Kjente navn innenfor dette feltet, er for eksempel Honneth og Bae. Kjærlighet er et ord som blir brukt i denne oppgaven. Et utvidet fokus på Bowlbys tilknytningsteori ville vært relevant å gå videre inn på, samt kritikken mot denne, og eventuelle motsvar, som for eksempel Sternbergs triangulær-teori om kjærlighet. Likestilling er et annet tema denne oppgaven går inn på. Dette er et vidt begrep som omhandler mye mer enn det jeg fokuserer på i denne konteksten. Andre interessante perspektiver kunne vært hvorvidt det er en forskjell knyttet til menn og kvinners arbeid med likestillingsaspekter blant barna i barnehagen, noe Kasin og Slåtten (2015) skriver noe om (Kasin & Slåtten, 2015). Ledelsesperspektivet i barnehagen er et perspektiv med stor relevans for denne tematikken. En annen mulig vinkling enn den jeg har foretatt meg, kunne vært å inkludere perspektiver på hvordan ulike teorier og erfaringer innen ledelse påvirker deltakerne i studien, med tanke på at samtlige deltakere var ansatt som pedagogiske ledere. Hele oppgavens tematikk omhandler menn som kjønnsgruppe. Kvinner og andre opplevde kjønns perspektiver går dermed tapt, noe som ville vært svært nyttig å få innblikk i, noe jeg går nærmere inn på senere i oppgaven. Jeg håper derfor funnene i denne studien kan inspirere andre til å undersøke dette videre, inkludert flere kjønns perspektiver.

1.6 Hvordan oppgaven er bygd opp

Kapittel 1 – Innledning: Her blir bakgrunn for oppgaven presentert. Deretter blir studiens formål lagt frem, før tidligere forskning som kan knyttes til tematikken blir belyst. Etter dette blir problemstillingen presentert, deretter noen avklaringer i forbindelse med oppgaven og tematikken.

Kapittel 2 – Teoretisk utgangspunkt: Her blir det teoretiske utgangspunktet for oppgaven presentert. Først blir omsorg lagt frem, både med historisk og nyere perspektiv. Profesjonell omsorg og relasjonstematikk blir også belyst. Deretter blir kjærlighet, maternitet og berøring

som begreper, presentert. Etter dette kommer kjønnsstatistikk som tema, med fokus på omsorgsrollen og forventninger til menn. Sist blir mistenkeliggjøring og seksuelle overgrep av barn tematisert.

Kapittel 3 – Metode: Her blir metodologiske betraktninger og valg tematisert. Den vitenskapsteoretiske forankringen blir tematisert. Det samme blir også valg av metode, hvordan dataen til studien ble samlet inn, rekruttering og utvalg, samt etiske spørsmål. Deretter kommer informasjon om avgrensning og transkripsjon av datamaterialet gjort rede for, før studiens kvalitet og analyse blir belyst.

Kapittel 4 – Resultater: I dette kapitlet blir resultatene fra forskningen lagt frem. Resultatene er kategorisert i temaer. Tema 1 tar for seg deltakernes sitater om menn som omsorgspersoner, hvordan erfaring påvirker omsorgsrollen, relasjoner, og kjærighet og omsorg som begreper. Tema 2 tar for seg deltakernes betraktninger om forventninger til kjønn, hvordan de opplever menn som mer aktive i leken, forventninger til menn og likestilling. I tema 3 blir deltakernes syn på påvirkninger av omsorgsrollen for mannlige barnehagelærere belyst. Forholdsregler blir tematisert, samt medias dekning av seksuelle overgrep i barnehagen. Tema 4 omhandler tiltak deltakerne beskrev som potensielt kan redusere dilemmaene de erfarte. Til slutt kommer en summarisk oppsummering av det jeg betrakter som funn i denne studien.

Kapittel 5 – Drøfting av funn: Her kommer drøftingen av funnene i studien, i lys av den teoretiske rammen. Her blir først dilemmaer knytte til omsorgsrollen for mannlige barnehagelærere drøftet, inkludert deltakernes uttalelser om sikkerhetstiltak. Deretter blir kjærighetens plass i denne tematikken drøftet. Erfarings betydning på omsorgsrollen for mannlige barnehagelærere blir deretter gransket, før ulike betraktninger om kjønn blir drøftet avslutningsvis.

Kapittel 6 – Konklusjon: I dette kapitlet forsøker jeg å konkludere denne studien. Det blir gjort avsluttende refleksjoner rundt funnene i denne studien, og avslutningsvis blir studiens relevans og betydning for forskningsfeltet drøftet.

2 Teoretisk utgangspunkt

I dette kapitlet vil det teoretiske utgangspunktet for studien belyses. Det kan være nyttig å minne om problemstillingen og forskningsspørsmålene denne oppgaven går ut ifra, for å få en forståelse for den teoretiske rammen. Den er som følger:

Hvordan beskriver mannlige barnehagelærere dilemmaer knyttet til rollen som omsorgsperson i barnehagen?

Forskningsspørsmål 1: *Hvilke tiltak foreslår mannlige barnehagelærere vil redusere opplevde dilemmaer i rollen som omsorgsperson i barnehagen?*

Forskningsspørsmål 2: *Hvordan påvirker medias dekning av seksuelle overgrep av barn mannlige barnehagelæreres rolle som omsorgsperson i barnehagen?*

Dette kapitlet er delt inn i fire ulike deler. Disse fire delene har ulike teoriperspektiver som til sammen gir substans, mening og et teoretisk bakteppe til å kunne besvare ulike aspekter ved problemstillingen. Første del omhandler omsorg, der omsorg som begrep blir undersøkt i et historisk lys, og deretter med moderne perspektiver, der utgangspunktet er norske barnehager. Deretter vil profesjonell omsorg bli belyst, før relasjoner mellom barn og voksen blir satt søkelys på, med den hensikt å kunne si noe om gode relasjoners betydning for omsorg. Andre del omhandler kjærlighetsbegrepet, og sammenhengen begrepet har med omsorg, som videre blir satt i sammenheng med perspektiver på maternitet og berøring. Tredje del tar for seg kjønnsstatistikk i barnehagen, nærmere bestemt hvordan perspektiver på kjønn og likestilling kan påvirke omsorgsrollen i barnehagen. Forventninger til menn blir også fokusert på her. Siste del tar for seg mistenkeliggjøring av menn i barnehagen, og seksuelle overgrep i et barnehageperspektiv.

2.1 Om omsorg

Omsorg er et ord som kan være utfordrende å finne en definitiv mening i. Lauvdal (1990) forklarer, ut ifra Noddings perspektiv på omsorg, at det er utfordrende å beskrive hva omsorg er. Vi har en intuitiv oppfatning, som omfatter følelser og forståelse, som det er vanskelig å sette ord på. Hun peker på at det er lettere å beskrive fraværet av omsorg, nemlig at «nobody cares» - ingen bryr seg (Engelsrud et al., 1990, s. 200-201). Omsorg er et ord som kan ha ulik

betydning og meningsinnhold for enkeltpersoner, så vel som ulike fagfelt. Viktigheten av syn på barn og barndom blir sentralt her, både i et samfunnsmessig og individuelt perspektiv. Derfor starter søken etter mening i omsorgsbegrepet langt tilbake i tid, før mer moderne perspektiver kan granskes.

2.2.1 Omsorg i et barnehagehistorisk perspektiv

Det kan være nyttig å ta en titt på ordet omsorg i et historisk perspektiv, med utgangspunkt i Norge på 1800-tallet. Det er på denne tiden frøene til barnehagen slik vi kjenner den i dag ble sådd. Schiøtz (2019) beskriver hvordan vi historisk har oppfattet omsorg i Norge, ut fra et pleiende perspektiv for fattige og hjelpetrequende. Hun påpeker at omsorg har blitt definert som en særskilt kvinnelig plikt, både tradisjonelt og gjennom vår historie. Evnen til å gi omsorg har blitt sett på som en naturgitt egenskap som hører kvinnene til, og som er løsrevet fra strukturelle og kulturelle forhold, peker hun på. Spesielt på 1800-tallet var «den kvinnelige natur» for alvor aktualisert, og kvinnens potensial kunne i langt større grad profesjonaliseres og materialiseres, mener hun (Schiøtz, 2019). Dette perspektivet for fattige og hjelpetrequende videreføres til barneasylenes inntog på 1800-tallet, som var forløperen til de Fröbel-inspirerte barnehagene som kom på 1900-tallet. Korsvold (2023) beskriver hvordan barneasylene var voksenstyrte institusjoner som var planlagt og utformet for fattige barn i norske byer, med bestemte praktiske aktiviteter. Barna hadde faste innslag i asyilverdagen, som salmer, bønn og lek. Leken skulle gjøre barna «muntre, lykkelige og glade» og var viktig i asylet fra starten av, selv om det var å betrakte som et avbrekk fra de praktiske oppgavene de hadde, peker hun på. I asylene fikk barna hovedsakelig en innføring i den livsformen som ventet dem som voksne, i arbeidets mentalitet (Korsvold, 2023). Den daglige virksomheten i barneasylene var det kvinner som sto bak, som kan vitne om en videreføring av profesjonaliseringen av «kvinnenes potensial», som er nevnt tidligere. Korsvold (2005) beskriver hvordan kvinner i Bergen startet de første Fröbel-inspirerte barnehagene, og jobbet hardt for å drifte disse. De driftet barnehagene med midler fra barnas foreldre, men uten offentlig eller privat støtte. Dette gjorde at flere av kvinnene måtte skaffe seg ekstrainntekter for å holde barnehagene operative, påpeker hun (Korsvold, 2005, s. 62).

2.2.2 Omsorg i dagens barnehager

Løvlie (1990) beskriver omsorgsbegrepet i sitt kapittel i *moderne omsorgsbilder*, som noe som kan sies å være et motiv, en følelse eller sinnelag som en person viser overfor andre som trenger støtte, pleie eller hjelp. På den måten oppfattes omsorg først og fremst som en individuell psykologisk egenskap, det er noe inne i den enkelte, peker han på. Omsorg som omsorgsfølelse er et subjektivt fenomen, mener Løvlie, og beskrives ofte som en umiddelbar trang til å, for eksempel, beskytte og ta vare på et hjelpeløst barn (Engelsrud et al., 1990, s. 34). Dette er ikke helt ulikt tidligere perspektiver. Det Løvlie beskriver, kan knyttes til det Bratterud et al. (2006) kaller for emosjonelt engasjement, noe de kobler til omsorg. Omsorg omfatter relasjoner, tanker og handlinger preget av emosjonelt engasjement, mener de (Bratterud et al., 2006, s. 10). Disse karakteriseringene innebærer at minst to individer er involvert for å gi mening til omsorgsbegrepet. Bratterud et al. (2006) peker på Løvlies perspektiv, som ser på dette som en dialektisk relasjonsforståelse. De to partene er gjensidig avhengige av hverandre, og påvirker hverandre gjensidig (Løvlie 2002, referert i Bratterud et al., 2006, s. 11). Denne måten å tenke omsorg på bryter med den mer tradisjonelle måten å tenke omsorgsrelasjon på, der omsorgsgiver gir omsorg til omsorgsmottaker, og dermed blir omsorgen fullbyrdet. Det Løvlie er inne på, samsvarer med Noddings (2013) perspektiver, som går ut på at omsorg, på en eller annen måte, blir besvart. Omsorgsrelasjonen fullbyrdes ved at barnet som omsorgen er rettet mot, aksepterer den og opplever den som omsorg, mener hun. Hun peker på at i situasjoner som for eksempel består av to barn, kan begge barna betraktes som deltakere. Det ene barnet viser omtanke for den andre, men det andre barnet er nødt til å anerkjenne initiativet for at det skal gjelde som en omsorgsrelasjon, mener hun (Noddings, 2013). Videre gjør hun et poeng av å skille mellom det hun kaller naturlig og etisk omsorg. Naturlig omsorg handler om at mennesker har et behov for å ta vare på andre, eller har en iboende evne til dette, som aktiveres spontant som en respons på andres situasjon. Hun trekker frem en mors behov og ønske for å hjelpe sitt eget nyfødte barn som eksempel (Noddings, 2013, s. 77). Etisk omsorg kan derimot øves opp og utvikles som et moralsk viktig prinsipp, eller en holdning i handlinger og mellommenneskelige relasjoner. Etisk omsorg kan, ifølge Noddings, læres gjennom sosialisering og videreutvikles gjennom for eksempel utdanning til yrker med omsorg for syke, eller barn (Noddings, 2013). Dette støttes av Juell (2010) som mener omsorgsrelasjonen først og fremst blir fullstendig når den som blir gitt omsorg, bekrefter den (Juell, 2010, s. 134).

Det er viktig å bemerke at det hersker uenighet om hvorvidt den andre parten må ta imot omsorgen eller ikke, for at relasjonen oppfattes som en omsorgsrelasjon. Enkelte mener at det kan finnes en omsorgsrelasjon selv om den andre part ikke anerkjenner eller tar imot omsorgen (Bratterud et al., 2006, s. 13). Dette er et viktig poeng når det kommer til profesjonell omsorg for barn, dersom man må yte hjelp som ikke er ønsket av barnet, eller barnet ikke anerkjenner omsorgen som blir gitt.

2.1.3 Profesjonell omsorg

Så langt har omsorg blitt karakterisert som noe som kommer fra det «indre». Når det kommer til begrepet omsorgsperson, et begrep som er sentralt i denne oppgaven, mener Løvlie (1990) perspektivet skifter fra det «indre» til det «ytre». Her assosieres det snarere til rolle og arbeidsoppgaver, og til institusjon og profesjon, mener han. Her dreier det seg ikke så mye om subjektive opplevelser hos den enkelte, som egne og andres forventninger til en selv, peker han på (Engelsrud et al., 1990, s. 34). Dette kan kobles til det Noddings, som tidligere nevnt, karakteriserer som etisk omsorg. For å undersøke denne endringen fra det «indre» til «det ytre», som Løvlie beskriver, må vi se på omsorgsutøvelse i en profesjonell sammenheng. Det er nyttig å differensiere mellom privat og profesjonell omsorg når vi knytter omsorg til barnehagefeltet. Ifølge Tholin (2013) har privat omsorg gjennom tiden blitt karakterisert som at man hjelper og støtter hverandre i nærmiljøet og i det familiære, for eksempel med mødre som tar seg av barna sine, og der friske tar seg av de syke (Tholin, 2013). Jensen (1990) beskriver den private omsorgen som intim, spontan, personorientert og spesifikk (Engelsrud et al., 1990). Tholin (2013) peker videre på at omsorg i barnehagesammenheng ikke er ment til å erstatte den familiære omsorgen, men til å være en supplerende faktor i barns liv, som kan innebære andre faktorer enn omsorg i familien (Tholin, 2013, s. 64). Hun poengterer videre at det finnes mulige utfordringer knyttet til profesjonell omsorg utøvd i barnehagen. Barnehagelærere har i oppgave å yte omsorg til barn, og de innehar kunnskap i å vurdere hva som er bra for barna i barnehagen. Kunnskap og erfaringer er en styrke i profesjonelt arbeid, men kan samtidig inneha en risiko, mener hun. Man definerer omsorg ut fra ens eget ståsted, noe som gjør at man kan glemme å søke etter barnets opplevelse eller synspunkt (Tholin, 2013, s. 109). Dette er et viktig moment å knytte opp mot omsorgsrelasjonens gjensidighet, som står sentralt hos blant annet Noddings.

2.1.4 Gode relasjoners betydning for omsorgsrollen

Som tidligere nevnt, er det å se omsorg som en gjensidig relasjon et viktig perspektiv. Om dette, beskriver Tholin (2013) at barnet ikke bare mottar omsorg fra personalet, men kan også ta initiativ til og bidra med respons på den voksnes initiativ, både kroppslig og verbalt (Tholin, 2013, s. 19-20). Et viktig utgangspunkt for denne måten å tenke omsorg på, innebærer å se på barn som subjekt. Bae (2007) beskriver at å anerkjenne barn som subjekt innebærer å møte den enkelte som et individ som kan forholde seg til seg selv, med rettigheter i forhold til egne følelser og tanker. Å møte barn som subjekt er viktig for å legge grunnlag for konstruktive relasjoner og medmenneskelighet, mener hun (Bae, 2007). Dette virker å være en viktig del av det Askland (2011) omtaler som en omsorgsfull relasjon. Han mener en omsorgsfull relasjon er preget av lydhøret, ømhet, nærhet, innlevelse, hengivenhet, og vilje og evne til samspill. Omsorg skal prege alle situasjoner i hverdagslivet, og komme til uttrykk når barn lærer, leker, i stellesituasjoner, under måltider og påkledning. Videre sier han at barn gir også selv uttrykk for at de trenger omsorg, for eksempel veiledning, støtte, trøst eller oppmuntring (Askland, 2011, s. 54).

Dette kan sammenlignes med Foss' (1997) perspektiv på snever og vid betydning av omsorg. Den snevre betydningen har utgangspunkt i at det foreligger visse forventninger til sykepleiere, lærere og barnehagelærere når det gjelder omsorg (Foss, 1997, s. 12). Skjønberg (1995) peker på at disse forventningene kan formuleres som krav, ut fra rettighets- eller pliktetik, og legges ut i rutiner, ritualer og roller (Skjønberg, 1995, s. 65). Foss (1997) problematiserer dette videre. Dersom omsorg blir forstått som del av en rolle, og ikke som et personlig ansvar, så er det en fare for at barna blir lidende, mener hun. Hun eksemplifiserer dette med at om et barn har tisset på seg, og den ansatte kler av barnet med raske, irriterte hender, og med et fraværende blikk, blir dette en amputert form for omsorg. Hun betegner dette som en form for utvendig omsorg, som sammenfaller med en snevre betydning av omsorg. Vid omsorg har derimot sin kilde i menneskets indre verdisystem, poengterer hun. Dette eksemplifiserer hun gjennom at den ansatte «velger barna», på frivillig grunnlag. Da er omsorgen en naturlig og integrert del av personen, mener hun (Foss, 1997, s. 12-13).

2.2 Kjærlighet, maternitet og berøring.

2.2.1 Kjærlighet

Kjærlighet er et voldsomt ord å forsøke å beskrive, kartlegge og kategorisere. Aslanian (2018) viser til Frost sine tolkninger av Platons kjærlighetsbeskrivelser. Platon beskrev kjærlighet på to ulike måter som kan virke motsetningsfulle, noe som kan være med på å vise bredden i ordet kjærlighet. Han beskrev kjærlighet både som *platonisk*, der kjærlighetsforholdet er aseksuelt, og *erotisk*, som binder kjærlighet til det seksuelle og det fantasifulle. Platon beskriver kjærlighet som en slags stige eller en «vei mot skjønnhet» (Frost 1974, sitert i Aslanian, 2018, s. 4-5). Videre peker Aslanian på at det mest brukte kjærlighetskonseptet i vesten er Agape, også kalt nestekjærlighet, som sannsynligvis springer fra kristen tro, men som også finnes i andre religioner som islam og jødedommen (Aslanian, 2018). Ordet kjærlighet er ikke brukt i rammeplanen for barnehage, mens begrepet nestekjærlighet er brukt i forbindelse med omsorgsbegrepet (Kunnskapsdepartementet, 2017). Det kan tyde på at kjærlighetsbegrepet, med unntak av nestekjærlighet, er et begrep som ikke blir brukt mye i barnehagesammenheng. Martinsen (1996) knytter omsorg til nestekjærlighet. Hun beskriver omsorg for «den andre», som hun gjennom Løgstrup sitt metafysiske perspektiv, tolker som nestekjærlighet. Nestekjærlighet beskriver hun som livsnærende, og knytter det til ord som tillit, håp og barmhjertighet (Martinsen, 1996, s. 11-12).

2.2.2 Maternitet, en kvinnelig egenskap?

Maternitet, eller morskap, er et begrep som er mye brukt i litteratur om kjærlighet i sammenheng med barn (Aslanian, 2015, 2018; Page, 2011). Maternitet er et begrep som ofte knyttes til kvinner og det å være mor. Aslanian (2015) viser til Montessori sitt perspektiv på maternitet. Hun hadde en formening om at «maternal instinct», som blir oversatt til «morsinstinkt» på norsk, ikke kan regnes som et rent kvinnelig konsept. Hun beskrev morsinstinkt som noe som ikke kun omhandlet kvinner, selv om hun påstå at de spilte den største rollen i beskyttelsen av de små. Hun mente at dette konseptet fantes i begge foreldre, og også til tider en hel gruppe med mennesker (Montessori 1966, referert i Aslanian, 2015). Hedlin et al. (2019) nevner at det gjennom historien har vært en sterk kobling mellom

omsorg, barn og feminitet. Tanken om hvordan omsorg for de minste barna har vært knyttet til maternitet, har gjennom historien blitt brukt til å blant annet rettferdiggjøre lite, eller ingen lønn, for jobben. Dette, mener de, har bidratt til at omsorg, historisk sett, har blitt konstruert som en motsetning til profesjonalitet, lønnet arbeid og utdanning (Hedlin et al., 2019). De viser også til holdninger som knytter omsorg til maternitet i dag. Et eksempel på dette, er en britisk studie av barnehagelærerstudenter, der studentene så på å klemme barn som noe man bør unngå. Studentene mente at å klemme barna ville bli sett på som «moderlig» oppførsel. Forskerne tolket dette som en konsekvens av profesjonaliseringen av barnehagesektoren, som har gjort barnehagen «more technocratic than emotional», som de kaller det (Campell-Barr 2017, referert i Hedlin et al., 2019).

2.2.3 Berøring

Berøring er et fenomen, eller en handling, som kan være naturlig å trekke inn i denne sammenheng, både knyttet til kjærlighet og omsorg. Viktigheten av berøring fra en omsorgsperson for et spedbarn, er godt dokumentert. Det mest kjente studiet som tar for seg dette, er muligens psykologen Harlows studier på rhesusaper. Harlow fostret opp rhesusapespedbarn på to ulike måter. En gruppe aper ble fostret opp med en «kunstig» mor konstruert av mykt tøy, mens en annen gruppe ble fostret opp med en mor konstruert av ståltråd, men som også tilgang til mat. Studien viste at apespedbarnene foretrakk forsørgeren som var myk og avga varme ved berøring, fremfor den harde og kalde forsørgeren som hadde mat (van Rosmalen et al., 2020, s. 227). Harlow fikk besøk av Bowlby, som ble svært interessert i funnene Harlow hadde gjort. Dette førte til at Bowlby utviklet den anerkjente utviklingsteorien, som skapte et skifte i hvordan vi så på spedbarns behov for kjærlighet. Johansson et al. (2021) referer til Bowlbys formulering om betydningen av omsorgspersoners berøring for barn slik: «Touch is important to children's physical and mentally wellbeing and in creating close and trustfully social relationships between caregivers and children» (Bowlby 1969, sitert i Johansson et al., 2021, s. 288).

2.3 Kjønnstematikk i barnehagen

Tidligere i denne oppgaven har det blitt kastet lys på hvordan omsorg har blitt praktisert og sett på i norske barnehager gjennom historien. Kjønn spiller en viktig rolle i dette perspektivet. Som tidligere nevnt, har det primært vært kvinner som har vært fremtredende i omsorgsutøvelse, både i barnehagesammenheng og i hjemmet. Mannlige arbeidstakere er stadig som en minoritet å regne i norske barnehager. Menn utgjør rundt 10,5% av ansatte i norske barnehager, noe som inkluderer både lederstillinger og grunnbemanning (Utdanningsdirektoratet, u.å.). Å knytte ulike perspektiver på kjønn og likestilling til omsorgsrollen, kan derfor være nyttig for å undersøke problemstillingen i denne oppgaven: *Hvordan beskriver mannlige barnehagelærere dilemmaer knyttet til rollen som omsorgsperson i barnehagen?*

2.3.1 Omsorgsrollen, med utgangspunkt i kjønn og likestilling

Det er flere faktorer å ta i betraktning som påvirker arbeid med omsorg i barnehagen. I tillegg til at kontekst og situasjoner kan påvirke omsorgsarbeidet i en barnehage, kan også kjønn være en slik faktor. Tholin (2013) poengterer at hvilket kjønn som er representert eller fraværende blant personalet i barnehagen, kan spille en rolle i hvordan omsorgsarbeid utføres (Tholin, 2013). Et viktig moment å ta i betraktning, er at barnehagen primært har vært drevet og bemannet av kvinner gjennom historien. Omsorg for barn og eldre var, som tidligere nevnt, sett på som et kvinnelig anliggende (Korsvold, 2005). Med tiden har det blitt et større ønske om å få flere menn til å yte omsorg for de yngste barna i barnehagen. Både her til lands og internasjonalt har det skjedd en endring de siste årene. Emilsen et al. (2020) viser til OECD sin anbefaling for bedre praksis i omsorg for de yngste barna, der rekruttering av menn er et mål. De påpeker at Norge ofte har vært trukket frem som et foregangsland, sammenlignet med andre land, når det kommer til prosentvis høy andel menn innen omsorg for de yngste barna (Emilsen et al., 2020, s. 7).

Ordet likestilling er sentralt i denne sammenheng. Likestilling er et ord som mennesker kan ha ulik forståelse av, og som kan avhenge av kontekst og situasjon. Emilsen (2015) peker på at det er viktig å skille reell likestilling og formell likestilling. Reell likestilling handler om lik

fordeling av deltakelse, makt, goder og ansvar. Dette kan i praksis bety like rettigheter, samme muligheter og å bli behandlet likt. Formell likestilling vil si at alle mennesker skal ha like muligheter til å kunne treffe valg som angår deres liv, samt muligheten til å delta på ulike samfunnsområder, peker hun på (Emilsen, 2015, s. 21-22). Likestilling som egenartsdiskurs er et perspektiv det kan være nyttig å belyse. Dette perspektivet bygger, ifølge Emilsen, på et positivt syn på kjønnes egenart, uten et statusskille mellom kjønn, og der maktforholdet mellom kjønn tones ned. Det fokuserer på egenart hos individene, gjennom diskurser om mangfold og ulikheter i egenskaper. Interesser vurderes som positivt i dette perspektivet, påpeker hun (Emilsen, 2015, s. 29). Med tanke på likestillingsbegrepets betydning i barnehagehverdagen, viser en kartlegging i barnehager at likestilling primært ikke forstås som kjønn, men i større grad som demokrati, mangfold og likeverd (Hoel mf. 2010, her sitert i Emilsen, 2015, s. 22).

2.3.2 Forventninger til menn

Samtidig som menn stadig er mer og mer ønsket innen omsorgsarbeid for barn, kan det tyde på at det ligger visse forventninger til mannlige ansatte i barnehagen. Tidligere er det vist til formaliserte krav og forventninger til de ansatte i barnehagen, i form av lovverk og mandat. Emilsen et al. (2023) peker på at det i tillegg finnes uuttalte forventninger, som kan være ulike til menn og kvinner i barnehagen (Emilsen et al., 2023). Hedlin et al. (2018) peker på enkelte av disse forventningene. De presenterer ulike studier, der mannlige barnehagelærere føler et press for å opptre på en spesiell måte, noe de kaller å være «the fun guy». De mannlige barnehagelærerne beskriver en forventning om at de skal være delaktige i barnas «kaoslek», og ha en «tullele» interaksjon med barna. I disse studiene oppdaget de at flere menn følte på en ambivalens knyttet til denne forventningen. De følte det kunne skade deres profesjonelle rolle i lengden, samtidig som det var en rolle de likte å ta (Hedlin et al., 2018). Videre poengterer de at idealet om flere menn ofte er drevet av tanken om at menn skal bidra med noe «mannlig» til jobben som barnehageansatt, samtidig som de skal fremstå som rollemodeller for det kjønnsnøytrale. Dette skaper en spennening mellom ulik maskulinitet, mener de (Hedlin et al., 2018).

Bratterud et al. (2006) sier noe om hvorfor menn er ønsket inn i omsorgsykker, så vel som pedagogiske yrker. De er ønsket både fordi man tror at barna skal oppleve variasjon i rollemodeller, men også fordi de mener det er bra for den kvinnedominerte arbeidsplassen. Det antas å også være spesielt viktig for guttene i barnehagen, og for at menn rekrutterer flere menn (Bratterud et al., 2006, s. 117). Disse perspektivene bekreftes av Kasin og Slåtten (2005) som skriver om liknende betraktninger, men som også poengterer at det allerede i 1997 ble utarbeidet et mål om å ha 20 prosent mannlige ansatte i barnehagen. Denne målsettingen ble fulgt opp med tre handlingsplaner frem til 2011. Andelen menn i barnehagen økt i denne perioden fra 6,6 prosent i 1997, til i overkant av 11 prosent i 2013 (Kasin & Slåtten, 2015, s. 2). Andelen menn har ikke økt siden 2013, og er nå på rundt 10,5 prosent som tidligere vist. Det kan være nyttig å undersøke om antall menn som utdanner seg som barnehagelærere har økt eller sunket. Emilsen et al. (2020) peker på at selv om det er et større antall menn som starter på utdanningen som barnehagelærer enn tidligere, er frafallet fra studiet større hos menn enn kvinner (Emilsen et al., 2020, s. 19). I sin masteroppgave om hvorfor menn slutter i barnehagen, viser Alnæs (2022) til at det ikke finnes konkret statistikk på hvorfor menn slutter som barnehagelærere. Dette, mener han, står i strid med tidligere regjeringers mål om å øke andel mannlige ansatte til 20%, som har blitt beskrevet i flere handlingsplaner mellom 1997 og 2007 (Alnæs, 2022).

2.4 Seksuelle overgrep og mistenkeliggjøring

Tidligere har viktighet av omsorgspersoners berøring av barn blitt undersøkt. Voksne omsorgspersoners berøring av barn er derimot ikke helt uproblematisk. Frykten for seksuelle overgrep av barn begått av omsorgspersoner, har gjort berøring i barnehagen til et dilemma. Hedlin et al. (2018) mener denne frykten har bidratt til at flere land har introdusert en såkalt «no-touch policy», som med andre ord er retningslinjer for kontakt mellom de ansatte og barna. Formelt er disse retningslinjene kjønnsnøytrale, men i praksis er de ofte ansett å være ment for de mannlige ansatte, peker de på (Hedlin et al., 2018). Denne frykten er ikke uberettiget. Dessverre forekommer det ulike former av seksuelle overgrep mot barn i norske barnehager. Forekomsten og hyppigheten av dette er vanskelig å si noe om, men det har vært flere domfellelser i slike saker i Norge. Med tanke på hjemmet, påpeker folkehelseinstituttet at både mødre og fedre utøver fysisk vold mot barn, men seksuelle overgrep utøves i all

hovedsak av menn (Reneflot et al., 2019). Emilsen et al. (2023) viser til at overgrep i barnehagen i liten grad er belyst i Norge, samtidig som det ikke finnes mye forskning på feltet. Forebygging, i form av tidlig læring om grensesetting og læring om egen kropp, er pålagt gjennom rammeplanen, peker de på. Samtidig har det blitt en større grad av offentlig oppmerksomhet om barns beskyttelse fra overgrep. I media kan man lese om mannlige ansatte som har vært mistenkt for, eller er dømt for overgrep i barnehager. De peker videre på at det er viktig at slike saker kommer frem i lyset, samtidig som slike nyheter kan føre til noe de kaller en generell stempling av menn som arbeider med barn (Emilsen et al., 2023, s. 64).

Videre viser de til at frykten for å bli mistenkeliggjort i større grad gjelder mannlige ansatte enn kvinnelige. Få kvinner har opplevd å bli mistenkeliggjort, og få er domfelt (Emilsen et al., 2023, s. 64). En dansk studie indikerer liknende funn. Den viste at selv menn som ikke hadde opplevd diskriminering på grunn av kjønn i barnehagen, for eksempel ved å bli nektet å skifte bleier, var bekymret for at det skulle skje. Ifølge Munk et al. (2013) indikerer studien at mannlige ansatte i danske barnehager, i større grad enn kvinner, endret egen adferd i arbeid med barn, som en konsekvens av et større nasjonalt fokus på pedofili, blant annet gjennom media. Studien viste dessuten at deres kvinnelige kollegaer kunne ha en beskyttende holdning ovenfor sine mannlige kollegaer. Denne beskyttende holdningen mente de kunne bidra til å videre underminere mennenes status på arbeidsplassen (Munk et al., 2013).

3 Metode

Det kan være nyttig å trekke frem problemstillingen denne oppgaven bygger på, før de metodologiske valgene blir redegjort for:

Hvordan beskriver mannlige barnehagelærere dilemmaer knyttet til rollen som omsorgsperson i barnehagen?

I denne delen vil jeg presentere hvor jeg plasserer meg vitenskapsteoretisk i studien som er gjennomført. Det kan bidra til å ramme inn diverse valg jeg har foretatt meg i denne prosessen, som blant annet valg av metode, analyse og drøfting av funn. Jeg vil presentere hvilken forskningstilnærming jeg har valgt til denne studien, samt redegjøre for valg av metode. Jeg vil også utdype om ulike etiske utfordringer, om utvalg og rekruttering, og

metodologiske avgrensninger. Sist vil jeg skrive om prosessen knyttet til transkripsjon, analyse og studiens kvalitet.

3.1 Vitenskapsteoretisk forankring

For å forklare hvilken vitenskapsteoretisk retning jeg befinner meg i, vil Grbich (2013) sin inndeling av fem ulike forskningsparadigmer være nyttig å trekke frem: realisme/positivisme, kritisk teori, interpretivisme/konstruksjonisme, postmodernisme, poststrukturalisme, og miksedde eller multiple metoder (Grbich, 2013, s. 5). Av disse plasserer jeg meg innen konstruksjonisme. Om denne retningen peker Grbich (2013) på at virkeligheten er sosialt og samfunnsmessig forankret, og ikke kan fanges inn som en objektiv og absolutt sannhet. De som forsker innenfor dette perspektivet er opptatt av hvordan mennesker tolker og gir mening til sine opplevelser og erfaringer, samt hvordan virkelighetsforståelsen blir konstruert og påvirket av sammenhenger mellom situasjoner og hendelser (Grbich, 2013). Juritsen og Østmoen (2014) viser til Cresswell sitt mer filosofiske perspektiv, som benevner denne retningen som sosialkonstruktivisme. De peker på at virkeligheten rekonstrueres mellom forskeren og det som forskes på, samtidig som den blir påvirket av individuelle erfaringer (Cresswell 2013, refert i Juritsen & Østmoen, 2014). Det blir relevant å se nærmere på hvilken forskningstilnærmeelse denne studien bygger på, forankret innen konstruksjonismen.

3.1.1 Fenomenologi

Grbich (2013) peker på fenomenologien som en av flere forskningstilnærmelser innenfor konstruksjonismen (Grbich, 2013, s. 8). Fenomenologien har sine røtter i de filosofiske perspektivene til Husserl. Disse perspektivene gikk ut på, ifølge Postholm (2010), at forskeren skulle forsøke å oppnå vitenskapelig kunnskap gjennom studier av erfaringer, ved hjelp av et reflekterende selv (Postholm, 2010, s. 42). I denne oppgaven skriver jeg innen det Postholm (2010) karakteriserer som en sosial-fenomenologisk tilnærming. I denne retningen undersøker forskeren grupper av individer, og hvordan disse individene bevisst utvikler mening i en sosial interaksjon (Postholm, 2010, s. 41-42). Dette blir spesielt viktig i valg av metode, der formålet er å forsøke å fange opp interaksjon og meningsskapning i gruppe. Postholm (2010) argumenterer videre for at fenomenologiske studier er en utforskning av en prosess, eller en

pågående hverdagsaktivitet (Postholm, 2010, s. 43). Moustakas (1994) forteller noe om hensikten med fenomenologisk forskning. Hensikten med forskningen er, ifølge han, og prøve å fange opp forskningsdeltakernes perspektiv, eller deres opplevelser av erfaringer, i en naturlig setting (Moustakas, 1994). Disse opplevelsene og perspektivene kan ikke observeres av forskeren, i og med at det er snakk om avsluttede erfaringer, poengterer Postholm (2010). Opplevelsen av disse erfaringene er likevel ikke glemt av menneskene som har gjennomlevd dem. Måten å få tak i opplevelsene som disse menneskene har hatt, er å samtale med dem, mener hun (Postholm, 2010, s. 41-43). Dette støttes av Grbich (2013), som påstår at det ikke finnes objektiv kunnskap, men at kunnskap blir konstruert i samspill mellom deltakerne og forskeren. Sammen, gjennom en felles forståelse, finner man frem til det hun kaller «hidden meanings» og essensen av opplevelser (Grbich, 2013, s. 93). I denne studien blir dette er et viktig poeng å belyse. Som forsker har jeg ikke hatt et ønske om at min forforståelse, knyttet til studiets tematikk, skal begrense eller gi en bestemt retning for hvordan jeg har analysert funnene. Det har vært et ønske fra min side å være åpen for det som oppstår eller kommer frem i forskningsprosessen. Fra mitt perspektiv blir kunnskapen skapt i dialogen mellom deltakerne i studien, meg som forsker, problemstillingene som blir diskutert, i samsvar med deltakernes subjektive opplevelser.

3.2 Kvalitativ metode

En kvalitativ metode ble valgt for å forsøke å besvare denne studien fremfor en kvantitativ. Kleven og Hjordemaal (2018) peker på forskjeller mellom disse. Kvantitative metoder forsøker i større grad å «objektivisere» forskningsprosessen ved å holde en distanse mellom forsøkspersonene og forskeren, mens kvalitative metoder nettopp prioriterer denne nærheten. Fleksibiliteten som oppstår av at datainnsamlingssituasjonen ikke er så fast strukturert i forkant, kan i kombinasjon med nærheten gi forskeren tilgang til det som ellers ville vært vanskelig å få tak i (Kleven & Hjordemaal, 2023, s. 21). Ifølge Dalen (2011) vil en kvalitativ undersøkelse forsøke å få tak i forståelsen av et tema, slik den uttrykkes sett fra deltakernes eget perspektiv. Kvalitative undersøkelser kjennetegnes med åpenhet og undring, der formålet er å heller forstå et fenomen enn å forklare det (Dalen, 2011, s. 15). I problemstillingen til denne oppgaven er det mannlige barnehagelæreres opplevelser jeg ønsker å undersøke. For å forsøke å forstå deltakernes perspektiv, og å ta del i den nevnte nærheten mellom forsker og

deltakere som er beskrevet, ble det nærliggende å velge en kvalitativ metode for denne studien.

Postholm (2010) viser til Merriam, som mener nøkkelen til å forstå kvalitativ forskning ligger i ideen om at mening er sosialt konstruert av individer, i deres egen livsverden. Hun peker på at forståelsen og konstruksjonen av virkeligheten, stadig er i endring og utvikling. Kvalitative forskere er derfor interessert i å forstå hva disse tolkningene er, på et spesielt tidspunkt og i en spesifikk kontekst, mener hun. Hun peker videre på at forskerens mål kan sies å forsøke å forstå, og løfte frem, meninger mennesker har konstruert i forhold til sin livsverden, og sine erfaringer (Merriam 2002, sitert i Postholm, 2010, s. 34). Når det er snakk om kvalitativ forskning, poengterer Kvale og Brinkmann (2015) at fenomenologi peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver. Verden beskrives slik den oppleves av informantene, og ut fra forståelsen av at den «virkelige virkeligheten» er den mennesker selv oppfatter (Kvale & Brinkmann, 2015b, s. 46). Dette resonnerer med det Postholm (2010) skriver om en fenomenologisk tilnærming, der hun støtter seg på Giorgi og Moustakes syn, om at en slik tilnærming skal beskrive meningen individet legger i sine egne opplevelser, knyttet til bestemte erfaringer av et fenomen (Postholm, 2010, s. 41).

På bakgrunn av disse perspektivene, var det flere muligheter for hvilken kvalitativ metode jeg skulle benytte meg av i denne studien. Individuelle intervju ble vurdert som metode, som en måte å forsøke å fange individets erfaringer og opplevelse av egen livsverden. Samtidig ønsket jeg å ha en sosial-fenomenologisk tilnærming, slik Postholm (2010) beskriver, der jeg fanger opp meningsskaping i interaksjon mellom individer. Kvale og Brinkmann (2015) argumenterer for at temaet bør bestemme metoden i all forskning (Kvale & Brinkmann, 2015c, s. 137). Dette bringer meg videre til hvilken kvalitativ metode som ble valgt for å forsøke å besvare på problemstillingen.

3.3 Fokusgrupper

For å fange opp meningsskaping i interaksjonen mellom individer, stod jeg mellom å velge gruppeintervju og fokusgruppeintervju som metode. Flick (2015) beskriver noen av forskjellene mellom gruppeintervju og fokusgrupper, der han beskriver gruppeintervju som et

intervju der flere deltakere blir stilt de samme spørsmålene, og svarer en og en etter hverandre. I fokusgrupper blir derimot gruppen interaktiv, og dataen samles inn ved å for eksempel initiere diskusjon i en gruppe om de aktuelle forskningsspørsmålene. Flick nevner videre at deltakerne sannsynligvis uttrykker mer, og kan gå dypere i påstandene i fokusgrupper enn i individuelle intervju (Flick, 2015, s. 147). Ifølge Wibeck (2011) innebærer fokusgrupper at man samler en gruppe mennesker, som i et begrenset tidsrom diskuterer et gitt tema med hverandre. Gruppen ledes av en samtaleleder, ofte kalt moderator, som initierer diskusjonen og introduserer nye aspekter av temaet, på den måten som virker mest hensiktsmessig (Wibeck, 2011 s. 11). Tjora (2021) peker på at fokusgrupper, i likhet med observasjonsstudier, har den fordel å bruke interaksjon som en slags symbolsk interaksjonisme, og noe som bidrar til et sosialkonstruktivistisk vitenskapssyn (Tjora, 2021). Disse karakteristikene hjalp meg forstå at fokusgruppeintervju ville være metoden som passet best for å undersøke tematikken i problemstillingen min.

I denne studien ble det gjennomført to fokusgruppeintervju. Den første fokusgruppen bestod av tre deltakere, mens den andre bestod av fire deltakere. Til sammen har studien sju deltakere. Med tanke på størrelsen på fokusgruppene, beskriver Halkier (2016) enkelte fordeler og ulemper knyttet til små grupper. Hun forteller at mindre grupper kan med fordel brukes om temaet som skal diskuteres er av en sensitiv art. Ulempen kan være at mindre grupper er sårbare for avlysninger, og at de står i fare for å produsere en litt for lite dynamisk interaksjon, spesielt hvis deltagerne ligner på hverandre, eller ikke er spesielt involverte i samtaleemnet. Videre peker Halkier på at metodelitteraturen er delt når det gjelder anbefaling av størrelse på fokusgruppeintervju. Det rapporteres om suksessfulle fokusgrupper med alt fra 3-4 deltakere, til 10-12 deltakere i litteraturen om fokusgrupper, mener hun (Halkier, 2016, s. 37-38). På grunnlag av tematikken, som jeg opplever som sensitiv, ble små fokusgrupper valgt. Jeg startet fokusgruppeintervjuene med å presentere et utdrag fra rammeplanen. Jeg delte ut en utskrift av kapittelet som tar for seg hvordan barnehagen skal ivareta barnas behov for omsorg, og leste høyt hele kapittelet. Dette gjorde jeg for å ramme inn temaet for starten av fokusgruppen, og for å skape dialog og refleksjon. Som en del av tilnærmingen, presenterte jeg ulike avisoverskrifter for å skape dialog i fokusgruppene om aktuelle temaer knyttet til problemstillingen. Avisoverskriftene var hentet fra to ulike nettbaserte nyhetskilder: NRK.no og barnehage.no. Avisoverskriftene var som følger: «Barnehageansatt siktet for overgrep i

barnehage», «barnehageansatt tiltalt for overgrep mot syv barn» og «frykter stigmatisering av mannlige ansatte».

En ulempe ved å velge fokusgrupper som metode, kan være å gå glipp av dybden i deltakernes meninger og resonnementer, og i mindre grad dykke ned i deres «livsverden». Dette kunne vært en interessant vinkling på forskningen, men det ble viktigere for meg å si noe hvordan gruppedynamikken påvirket betydningsdannelse. Halkier (2016) beskriver fokusgrupper som en velegnet metode for å produsere empiriske data som sier noe om betydningsdannelse i grupper. Videre sier hun at det i alle sosiale kontekster foregår en betydningsdannelse som en del av menneskers sosiale aktiviteter og erfaringer, og at man gjennom fokusgrupper kan få vite hva mennesker kan bli enig om (Halkier, 2016, s. 10).

3.4 Datainnsamling

Før jeg startet arbeidet med denne studien, tok jeg kontakt med Norsk senter for forskningsdata (NSD) for godkjenning av studien. Jeg satte i gang med å kontakte aktuelle deltakere da jeg fikk godkjenning av NSD. Deltakerne ble kontaktet via telefon før de ble tilsendt et informasjonsskriv på e-post, med samtykkeerklæring vedlagt. Deltakerne ble gjort klar over at jeg ønsket å undersøke temaet «menn som omsorgspersoner». De ble informert om problemstillingen og forskningsspørsmålene jeg hadde som utgangspunkt for datainnsamlingen min. Utover dette fikk ikke deltakerne noe informasjon om intervjuguide, eller om innhold eller form på samtalen vi skulle ha på forhånd. Dette gjorde jeg for å få en viss grad av spontanitet i interaksjonen mellom deltakerne i fokusgruppene. Intervjuguiden ble utarbeidet i forkant av fokusgruppene, men den fungerte kun som et hjelpemiddel til å lede samtalen tilbake til tematikk jeg opplevde som relevant, eller om praten stoppet opp (se vedlegg 1.1). I tillegg gjorde jeg klart enkelte oppfølgingsspørsmål (se vedlegg 1.2) som også skulle brukes om det trengtes. Dette er i tråd med det Wibeck (2011), som tidligere nevnt, beskriver om fokusgrupper. Moderator kan introdusere nye aspekter ved temaet, der han eller hun finner det hensiktsmessig (Wibeck, 2011).

Fokusgruppeintervjuene ble tatt opp med en elektronisk opptaker, og en mobiltelefon gjennom et krypteringsprogram. Fokusgruppeintervjuene startet med at alle introduserte seg

selv med navn, alder og stillingstittel. Deretter presenterte jeg et utdrag fra rammeplanen, nærmere bestemt kapittelet om omsorg, som nevnt tidligere. Jeg ba om reaksjoner på dette fra fokusgruppene. Jeg lot gruppa i stor grad diktere hvilke temaer som ble diskutert ut ifra dette utdraget. Om jeg fant det nødvendig, så kom jeg med innspill eller spørsmål som oftest var hentet fra intervjuguiden eller tilleggsspørsmålene. Enkelte ganger kom de inn på tematikken som lå i intervjuguiden på egenhånd. Mot slutten av fokusgruppene presenterte jeg enkelte avisoverskrifter som handlet om seksuelle overgrep i barnehage (se kapittel 3.3). Jeg ba om reaksjoner på dette. Tiden som var satt av på forhånd var 60 minutter. Begge fokusgruppeintervjuene endte opp med å vare mellom 55 og 65 minutter.

3.5 Rekruttering og utvalg

Utvalget bestod av menn som var utdannet barnehagelærere eller førskolelærere, og jobbet som pedagogisk leder. I alt var det sju deltakere i fokusgruppene med ulik grad av erfaring, alt fra 2 til 16 år i yrket. Deltakernes alder varierte fra 30 til 40 år. Deltakerne hadde til felles at de alle sammen var ansatt som pedagogisk leder, og er bosatt i Vestfold fylke, der de også jobber. Utvalget ble rekruttert gjennom to ulike metoder. Jeg ble gjort klar over enkelte av deltakerne gjennom en bekjent, som selv er mannlig barnehagelærer. Han ga meg navnet på flere potensielle deltakere som passet målgruppen jeg var ute etter. Denne måten å rekruttere deltakere på, samsvarer med det Wibeck (2011) kaller «snøballeffekten» (Min oversettelse av Wibeck, 2011, s. 82).

Deltakelsen i studiet ble avtalt mellom deltakerne og meg, i tillegg til styrerne i de aktuelle barnehagene. Samtlige deltagere og styrere jeg var i kontakt med var positive til studien, selv om rundt halvparten av styrerne jeg kontaktet fant det utfordrende å finne tid til at deltakerne fikk bli med på fokusgruppene. På grunn av et par avlysninger, ble det nødvendig å endre litt på sammensetningen av deltakerne i fokusgruppene. Jeg endte opp med to ulike fokusgrupper der den ene gruppen hadde tre deltakere, mens den andre hadde fire deltakere. Tjora (2021) peker på potensielle fordeler med å ha en liten, homogen fokusgruppe, der deltakerne har samme yrke. Han mener det blant annet kan skape en samhørighet i gruppa, og at det forhindrer eventuelle statusforskjeller mellom deltakerne (Tjora, 2021). Dette samsvarer godt med mine tanker om valg av størrelse og utvalg i fokusgruppene. Siden tematikken i

fokusgruppene kan karakteriseres som følsom og privat, ble det viktig å ivareta deltakerne så godt som mulig, og å skape følelsen av et trygt rom.

Deltakernes kjennskap til hverandre varierte. Enkelte deltakere var kolleger i samme barnehage, mens de fleste ikke kjente til hverandre. To av deltakerne kjente til hverandre gjennom barnehagelærerstudiet, men hadde ikke kjennskap til hverandre utover dette. De deltakerne som arbeidet i samme barnehage, skapte en interessant dynamikk i fokusgruppen. Det at de jobbet i samme barnehage, kan ha noe å si på utfallet av fokusgruppene, spesielt med tanke på det sensitive temaet som ble belyst. Dette kan ha hatt en innvirkning på hvor åpne deltakerne ønsket å være, og om jeg ville fått innblikk i noe andre perspektiver eller erfaringer, dersom deltakerne ikke hadde vært på gruppe med kollegaene sine. Flick (2015) poengterer at dynamikken i gruppen blir en essensiell del av datamaterialet, og selve innsamlingen av materialet (Flick, 2015, s. 147).

3.6 Etiske spørsmål

Her blir det først redegjort for hvilke tiltak som ble gjort for å sikre god prosedyre-etikk i dette studiet, deretter tanker rundt det prosess-etiske. I forkant av datainnsamlingen ble det, som tidligere nevnt, sendt ut et samtykkeskriv til deltakerne (se vedlegg 1.3). I samtykkeskrivet ble deltakerne informert om taushetsplikt, og hvordan jeg sikret anonymisering, helt fra fokusgruppene ble transkribert til oppgavens innlevering. For ordens skyld har deltakerne fått utdelt et alias under transkriberingsprosessen, som blir brukt helt til studiens slutt. I samtykkeskrivet fikk deltakerne vite studiens formål og omfang. Deltakerne fikk mulighet til å trekke seg når som helst i prosessen, helt frem til studiens slutt, om de ønsket dette. Flick (2015) trekker frem viktigheten av å opplyse om studiens frivillighet i forskningsarbeid med deltakere (Flick, 2015).

Når det gjelder etiske spørsmål knyttet til prosessen, er det flere faktorer jeg ønsker å belyse. Tematikken som problemstillingen bygger på, vil jeg karakterisere som en sårbar tematikk, blant annet mistenkeliggjøring av barnehageansatte for seksuelle overgrep av barn. Denne sårbare tematikken gjorde at jeg måtte vurdere hvorvidt deltakerne ville være villig til å diskutere dette temaet. Jeg måtte vurdere om intervju ville være en god metode å samle inn

data på, eller om fokusgrupper ville stimulere til gode drøftinger mellom partene. Trygghet var et viktig spørsmål. Det var viktig for meg at deltakerne opplevde å kunne snakke fritt, og at de kunne tørre å være åpne rundt egne erfaringer og tanker. Jeg kom frem til at fokusgrupper som metode hadde potensial til å få frem tanker og refleksjoner hos deltakerne, som muligens individuelt intervju ikke kunne. Både fordi det var mulig for deltakerne å finne en felles enighet og konsensus i fellesskap, men også med tanke på at tryggheten kanskje lettere ville oppnås i en gruppe, fremfor individuelt intervju med en ukjent forsker.

3.7 Avgrensning

Her kan det være nyttig å minne om problemstillingen for denne oppgaven: *Hvordan beskriver mannlige barnehagelærere dilemmaer knyttet til rollen som omsorgsperson i barnehagen?*

Problemstillingen i denne oppgaven baserer seg på dilemmaer knyttet til rollen som omsorgsperson for mannlige barnehagelærere. Jeg valgte å avgrense problemstillingen ved å utelukke andre kjønn enn mannlige, om det så gjelder sosiale eller biologiske kjønn. Det er flere grunner til dette valget. For det første var det nødvendig å avgrense omfanget av studien. For det andre er menn i barnehagen en minoritet. Andel mannlige ansatte i barnehagene i Norge ligger på rundt 10,6%, noe som inkluderer mannlige styrere (Utdanningsdirektoratet, u.å.). I mine øyne er det derfor spesielt interessant å undersøke om tematikken, som blir belyst i denne oppgaven, kan ha noen sammenheng med dette lave tallet, selv om dette ikke er formålet med studien. Selv om forskningen i denne studien ikke nødvendigvis kan generaliseres, ville det vært interessant å undersøke en kobling mellom dette. Disse faktorene gjorde at jeg inkluderte kun mannlige barnehagelærere i denne studien, selv om det ville vært interessant, og relevant, å inkludere både mannlige assistenter og fagarbeidere, samt kvinner i alle stillinger i barnehagen. Jeg håper dette studiet kan inspirere til mer forskning på feltet. Jeg har også valgt å utelate mannlige styrere og enhetsledere fra utvalget, av den enkle grunn at de ikke er en del av barnehagens grunnbemanning, og ikke arbeider like tett på barna i barnehagene. Det ville for øvrig vært interessant å undersøke denne tematikken i et større ledelsesperspektiv, der styrere og eiere i barnehagen i større grad ble inkludert. Mitt valg av deltakere kan påvirke flere faktorer i denne studien. For det første er samtlige deltakere ansatt

som pedagogiske ledere, ikke som barnehagelærere. Dette var en ren tilfeldighet som jeg ble klar over etter utvalget var sikret. Dette kan gjøre at enkelte resonnementer jeg drøfter, tar utgangspunkt i deltakernes kjønn, mens det i realiteten også kan kobles til deltakernes rolle som pedagogisk leder på en avdeling, eller i en base. For det andre kan deltakernes erfaring spille en rolle. Deltakernes arbeidserfaring varierte fra 2-16 år, mens det utvilsomt ville vært interessant å undersøke om funnene ville vært annerledes, om enkelte av deltakerne også var uerfarne og ikke hadde erfaring i jobben.

3.8 Transkripsjon

Kvale og Brinkmann (2015) peker på at transkripsjon er oversettelse fra talespråk til skriftspråk – fra en muntlig diskurs til en skriftlig diskurs (Kvale & Brinkmann, 2015a). Transkripsjonen til fokusgruppeintervjuene ble gjennomført digitalt på pc. Jeg benyttet meg av UiO sitt «nettskjema», som er et transkriberingsverktøy og en database for å lagre lydfilene digitalt og kryptert. Jeg benyttet meg også av «nettskjema» sitt transkriberingsverktøy, som i transkriberte for meg i første omgang. Dette hjalp til med å danne et grunnlag, men det ble nødvendig for meg å redigere samtlige setninger ved å høre på lydopptaket selv, og korrigere det «nettskjema» hadde transkribert for meg. Å lytte til materialet selv var nødvendig for å transkribere nøyaktig og godt. I transkripsjonsprosessen gjorde jeg visse endringer når det kom til deltakernes utsagn, som blant annet å endre dialekter til norsk bokmål, for å sikre anonymisering. Ellers i transkripsjonene har jeg forsøkt å gjengi så bokstavelig som mulig, når det gjelder alt fra pauser og omformuleringer, til avbrytelser og latter.

3.9 Studiens kvalitet

For å vurdere studiens kvalitet vil jeg se på studiens styrker og svakheter ved hjelp av begrepene validitet og reliabilitet. Jeg vil også nevne noe om hvorvidt studien kan generaliseres.

3.9.1 Validitet og reliabilitet

I kvalitative studier finnes det ulike måter å undersøke studiens validitet på. Halkier (2016) forklarer validitet i lys av Silverman sitt perspektiv, som handler om å sikre at forskeren undersøker det forskeren er ute etter å undersøke (Halkier, 2016, s. 105). Flick (2015) viser til Lincoln og Gubas fire kriterier for å drøfte validiteten innenfor kvalitative studier. De peker på pålitelighet, overførbarhet, troverdighet og bekreftbarhet som kriterier. For å oppnå nøyaktighet og objektivitet i forskningen, må disse kriteriene drøftes, mener de (Flick, 2015). Validiteten i en studie handler ikke bare om metoden som er benyttet, men samtlige deler av forskningsprosessen. I dette studiet har jeg forsøkt å styrke validiteten ved å redegjøre for valg i prosessen, og for å være åpen om vitenskapsteoretisk forankring, og hvordan den har sammenheng med teori, metode og valgt problemstilling. Emilsen (2020) viser til Bandalos' perspektiv, som definerer reliabilitet i forskning til å handle om grad av tillit til forskningen som er gjennomført, og dens etterprøvbarehet. Det vil si om det er grunn til å forvente samme resultat om forskningen blir gjentatt et annet sted og på et annet tidspunkt (Bandalos 2018, sitert i Emilsen et al., 2020, s. 13). Med tanke på reliabilitet, peker Ringdal (2018) på om hvorvidt fremgangsmåten for studiet er hensiktsmessig med tanke på problemstillingen, om funnene er pålitelige ut fra de forskningsmetodene som er brukt, og om feil har oppstått underveis i prosessen. Idealet, mener Ringdal, kan sies at om en annen forsker spør de samme deltakerne om de samme tingene, så vil funnene være det samme med samme problemstilling. Reliabiliteten kan for eksempel måles ved å benytte en såkalt test-retest-teknikk (Ringdal, 2018).

Med utgangspunkt i definisjonene på validitet og reliabilitet som er nevnt, har denne studien både styrkende og svekkende faktorer. En styrke er at deltakerne i studien har gode forutsetninger for å gi troverdige svar på spørsmålene, siden de har et faglig nært og personlig forhold til tematikken. Fokusgruppens størrelse kan bli sett på som en styrke. Ifølge Dalen (2011) kan man som oftest benytte seg av små, hensiktsmessige utvalg som er nært knyttet opp til det aktuelle studiet, i kvalitative studier (Dalen, 2011). Størrelsene på fokusgruppene kan også være en svekkende faktor. Siden det er få deltakere, kan ikke studien generaliseres i særlig stor grad, som ikke gjør funnene representativt for mannlige barnehagelærere som gruppe. Det at det kun er mannlige barnehagelærere som er deltakere i studien, kan også ses på som en svekkende faktor. Denne forutsetningen om mannlig, biologisk kjønn kan

potensielt ekskludere flere deltakere, siden det finnes flere forståelser og opplevelser av dette. At metoden som ble valgt for studien er fokusgrupper, kan også være et hinder fra å kunne tre inn i deltakernes «livsverden», som er tidligere nevnt i oppgaven, selv om funnene i denne oppgaven bygger på relativt «rike» beskrivelser. I studien blir det drøftet ulike forventninger de mannlige barnehagelærerne opplever. Et poeng det er viktig å belyse i denne sammenheng, er at samtlige menn i studien er ansatt som pedagogisk leder. Hvorvidt disse forventningene foreligger på bakgrunn av at de er menn, eller at de har stilling som pedagogisk leder, er derfor uklart, som kan karakteriseres som en svakhet ved studien. Dette er derimot interessant perspektiv som jeg håper inspirerer til videre forskning.

3.10 Analyse og tolkning av data

Når det kommer til analysen i denne studien, startet prosessen ved å transkribere fokusgruppeintervjuene til skriftlig tekst. Kvale og Brinkmann (2015) peker på at denne struktureringen av materialet er begynnelsen på analyseprosessen (Kvale & Brinkmann, 2015a). For å rydde i transkripsjonene, benyttet jeg meg av koder. Kvale og Brinkmann (2015) peker videre på at å kode materialet innebærer å knytte viktige begreper sammen, som samsvarer med en viss mengde tekst. Dette er den vanligste formen for å sortere og analysere intervjudata (Kvale & Brinkmann, 2015a). Jeg benyttet meg av programvaren Nvivo 14 for å kode materialet. Deretter kategoriserte jeg kodene i ulike overordna tema, basert på hyppigheten de ble nevnt og sammenheng. Ved å gjøre dette, forsøkte jeg å komme til kjernen av hva deltakerne opplevde som dilemmaer knyttet til rollen som omsorgsperson. Postholm (2010) referer til Moustakas, som peker på analysen av innsamlet materiale som en type fenomenologisk reduksjon (Moustakas 1994, sitert i Postholm, 2010, s. 44). Denne måten å analysere dataene på, kan betegnes som en induktiv form for analyse. Nilsen (2012) tar utgangspunkt i Pattons perspektiv, når hun forklarer at induktiv analyse innebærer å oppdage temaer, mønstre og kategorier i materialet, i motsetning til å analysere data i et forhåndsdefinert rammeverk, som er en deduktiv tilnærming (Nilssen, 2012, s. 14). Det er viktig å poengtere at jeg selv har erfaringer knyttet til tematikken som forskes på i denne studien. Jeg er selv mannlige barnehagelærer med flere års erfaring i rollen. Min forforståelse

vil derfor ha en eller annen form for påvirkning på dette studiet, om det så er i analysen av datamaterialet, drøftingen, eller andre deler av forskningsprosessen. Nilssen (2012) sier noe om dette. Hun peker på at i kvalitativ forskning, er forskeren selv det viktigste instrumentet, samtidig som man er et menneske. Feil vil bli gjort, muligheter kan gå tapt, og personlig forutinntatthet griper inn og forstyrrer prosessen, peker hun på (Nilssen, 2012, s. 29). Som forsker har jeg etterstrebet å være klar over min forforståelse, men ikke la det farge forskningsprosessen i for stor grad. Jeg har forsøkt å la deltakernes uttalelser og erfaringer lede vei for hvilken retning oppgaven skulle gå, i en slags samskaping med rammene jeg satte for fokusgruppene. Dette opplever jeg å ha lykket med, noe som har skapt basisen for oppgaven. Sist er det verdt å nevne at jeg, som forsker, har analysert materialet på egenhånd, og skapt kategorier, eller temaer, ut ifra deltakernes uttalelser. På den måten har det vært en prosess som kan beskrives som gjensidig.

4 Resultater

I denne delen av teksten vil jeg presentere mine funn med detaljerte utdrag fra transkripsjonene jeg har gjort. Jeg kom frem til temaene ved å finne fellestrekk i datamaterialet som dannet grunnlag for å samle de i temaer, slik det er beskrevet i kapittel 3. Disse fellestrekkene hjalp meg med å navngi temaene. Hensikten med dette, var å strukturere dataene og funnene for å besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene, som er som følger: *Hvordan beskriver mannlige barnehagelærere dilemmaer knyttet til rollen som omsorgsperson i barnehagen?*

Forskningsspørsmål 1: *Hvilke tiltak foreslår mannlige barnehagelærere vil redusere opplevde dilemmaer i rollen som omsorgsperson i barnehagen?*

Forskningsspørsmål 2: *Hvordan påvirker medias dekning av seksuelle overgrep av barn mannlige barnehagelæreres rolle som omsorgsperson i barnehagen?*

De fire temaene ble: «menn som omsorgspersoner», «forventninger til kjønn», «hva påvirker omsorgsrollen for mannlige barnehagelærere», og «tiltak». Hvert underkapittel starter med en oppsummering av funnene. Det jeg anser som hovedfunnene blir belyst først. Avslutningsvis blir hovedfunnene oppsummert i et eget underkapittel.

4.1 Tema 1 – Menn som omsorgspersoner

Fokusgruppeintervjuene ble innledet med at jeg presenterte kapittelet om omsorg fra rammeplanen for barnehage. Dette gjorde jeg for å forsøke å få innblikk i deltakernes erfaringer med rollen som omsorgsperson i barnehagen, og om de opplevde noen dilemmaer knyttet til denne rollen, som knyttes til problemstillingen for oppgaven. Enkelte deltakere uttrykte å ikke oppleve dilemmaer knyttet til rollen som omsorgsperson, mens enkelte deltakere pekte på en utrygghet i starten av karrieren. De fleste deltakerne pekte på en god relasjon som en forutsetning for å kunne være en god omsorgsperson for barna. Flere deltakere ytret muligheten for at menn kanskje må jobbe mer for å oppnå en god relasjon.

4.1.1 Erfaring påvirker egen omsorgsrolle

Enkelte deltakere opplevde sin rolle som omsorgsperson som uproblematisk, mens andre ga uttrykk for å ha vært usikre og selvbevisste, spesielt i begynnelsen av karrieren. Deltakerne ga uttrykk for at erfaring, hvor lenge man har jobbet som barnehagelærer, har betydning på hvor trygge de følte seg rollen som omsorgsperson. En deltaker sier litt om hvordan han opplevde sin rolle som omsorgsperson etter å ha opprettet en god relasjon til barna:

Espen

(...) Det vi har snakket om nå, den der.. med enkelte barn, så kan man trenge litt mer tid for å skape en god relasjon. Men, på en måte, når den relasjonen er på plass, så.. min rolle som omsorgsperson, er på en måte, ganske uproblematisk.

Han peker selv på hvorfor han opplever den som uproblematisk:

Espen

Men det går nok mye på dette, for nå har jeg mye erfaring. Jeg er veldig trygg på meg selv og min rolle, og- og kollegaer og foreldre kjenner meg, og barna kjenner meg, og de ser hvordan barna har det med meg. Ikke sant, så ... [liten latter]. Det er ikke noe jeg kjenner på som et stort dilemma, altså.

En annen deltaker peker på lignende erfaringer:

Kim

Jeg som har vært lenge på den barnehagen jeg har vært, så.. går ting litt av seg selv, ikke sant. Alle kjenner meg, alle kjenner hvordan vi jobber, og så.. er vi veldig, sånn, flinke da, vil jeg si, i vår barnehage. Alle hjelper hverandre.

Flere deltakere peker på erfaring som vesentlig for trygghet i rollen som omsorgsperson. Noen deltakere ga uttrykk for å være usikre på denne rollen i starten av sin barnehagekarriere. På spørsmål om han er usikker på sin rolle som omsorgsperson, uttrykker Magne, en annen

deltaker, at han ikke er det nå, men har vært det tidligere: «Nei, ikke nå.. Men kanskje litt i starten, kanskje, når jeg var fersk. Da tror jeg kanskje jeg var litt bevisst. (...) Men nå er det ikke noe jeg har tenkt på i det hele tatt».

En annen deltaker nevner at han ble mer bevisst sin rolle som omsorgsperson etter utdanning:

Ola

Ehm.. Når jeg begynte, var jeg nok ikke så.. bevisst det. Da jeg begynte var det bare gøy å leke med barn, og ha det kult i barnehagen og holde på. Men når man etter hvert fikk utdanning, og sånn, så blir man jo mye mer bevisst i disse spørsmålene, da.

På spørsmål om deltakerne hadde noen erindring om rollen som omsorgsperson ble diskutert og problematisert under utdanningen, svarte de fleste deltakerne negativt på dette.

4.1.2 Menn må ofte jobbe litt mer for den gode relasjonen med barna

I diskusjon om omsorg og menn som omsorgspersoner i fokusgruppene, peker de fleste deltakerne på viktigheten av gode relasjoner. De setter relasjonskompetanse høyt som egenskap for å være en god og trygg omsorgsperson for barna. Flere deltakere peker på at menn enkelte ganger må jobber mer for å danne en god relasjon. Deltakeren Pål legger frem viktigheten av en god relasjon for å kunne utøve omsorg slik: «Det er ikke så lett å vise omsorg hvis man ikke har den relasjonen, liksom. Da blir det fort vanskelig».

Dette støttes av en annen deltaker:

Ola

Det er jo som det ble sagt her, det er veldig grunnleggende, den omsorgsbiten. Eh.. Har du barn som strever, så er det jo at.. du kan gi omsorg til de, og at man skaper en relasjon gjennom det som blir den viktigste byggesteinen for at man kan jobbe videre, og få barnet trygt, og få barnet til å føle på alle de andre- altså mestring og vennskap og sånt. Uten trygghet og trivsel, og at vi kan gi omsorg, så da kommer du jo ingen

vei, da. Da vil du ikke klare å bygge, tenker jeg da, den relasjonen som du jakter etter hele tiden, hvis det ga mening.

En annen deltaker mener menn kanskje må jobbe litt mer enn kvinner for å få en god relasjon:

Espen

(...) Men jeg føler litt sånn at det å skape relasjon, da, når du for eksempel tar over en ny barnegruppe, så er mitt inntrykk at noen kanskje søker litt mer mot damene i starten, men.. vi kanskje må jobbe litt mer for å få den relasjonen, da.. som trygghetsperson. Må jobbe mer for det. Men når det først kommer, så føler jeg at det er på samme måte som med damene.

Han sier videre:

Espen

Og det er kanskje litt annerledes med oss mannfolk, da, enn når du møter en dame sånn i starten, når du skal bygge relasjonen. Men jeg har til gode å oppleve at vi ikke har klart å skape den relasjonen. Det går jo alltid, alltid så blir det kjempebra.

En annen deltaker er enig i dette:

Ola

Jeg er helt enig i det. Du får det alltid til, på en måte, hvis du, på en måte, er bevisst på å tone deg inn--«Ok, nå kan jeg gå inn», altså- hvis du har et barn som er litt utrygg på deg, da, når går du som voksen inn og på en måte vil leke, eller snakke, eller være nær, så ser du at «okei, dette barnet ønsker kanskje at jeg går bort». Du er sånn i starten, da, mye mer fleksibel og sensitiv og toner deg inn på det. Men etter hvert som du kommer inn i rytmen, så går det seg til.

En deltaker peker på viktigheten av erfaring for å skape god relasjon til barn:

Espen

(...) Men det er jo klart, vi har jobbet i barnehage i mange år, da, så vi har mye erfaring, så det er liksom sånn at vi vet jo hvordan det er. Og det er så å si aldri noe problem i det hele tatt. Ja.. Men det er liksom, den der relasjonen må sitte, så går liksom alt det andre av seg sjøl.

4.1.3 Kjærlighet og omsorg «går i hverandre»

Mot slutten av fokusgruppeintervjuene introduserte jeg kjærlighetsbegrepet for deltakerne. Flere av deltakerne uttrykker at kjærlighet, slik de oppfatter ordets betydning i barnehagesammenheng, går ut på mye av det samme som de legger i ordet omsorg. På spørsmål om hva de tenker om kjærlighet i forbindelse med omsorg, svarer en deltaker:

Kim

Ehm.. ja, jeg tenker på.. robuste barn, jeg. Med kjærlighet. Med tanke på fremtiden. Vi skal jo gjøre dem klar for en enda større verden, når de forlater oss. Og jo mer robuste barn vi klarer å forme, kan vi si. Vi også gir dem, fortrinnsvis, en litt lettere hverdag når de kommer på skolen. Også for videre læring også.

En annen deltaker følger opp:

Pål

Ja, det er jo ... Jeg tenker jo det med omsorg og, men også som Kim sier, å gi dem verktøy. Først kanskje omsorg, og så gi dem verktøy til at de kan.. kanskje finne ut av ting selv, og løse ting selv og ... Ja. Det er jo den tryggheten, da. Kjærligheten og.. Det må ligge i bånd, tenker jeg.

En annen deltaker mener omsorg og kjærlighet er mye av det samme:

Espen

Kjærlighet og omsorg, ja.. går ikke de ganske, sånn.. tett? Er ikke det ganske mye av det samme? Det er jo- i mye god omsorg, så ligger jo kjærlighet og, gjør det ikke det?

Hva er definisjonen på kjærlighet? Omsorg, bry seg, ta vare på. Hjelp til, bidra, ruste.
Ja ...

Dette støttes av Ola, en annen deltaker. Han legger til at det er omsorgsbegrepet som er mest brukt i barnehagesammenheng:

Ola

Jeg stiller meg bak det som er sagt her. Jeg har nok ikke reflektert så mye over ordet kjærlighet.. inn i barnehagen. For det er mer begrepet omsorg.. som er brukt, kanskje? Men.. det er ikke noe gærent å bruke ordet kjærlighet heller. For det er jo en medmenneskelighet, da.

Dette støttes av en annen deltaker:

Pål

Ja, det.. det er jo kanskje sånn- Som Ola sier, så er det kanskje ikke et ord som har blitt brukt så mye. Det er mer omsorg man hører, men jeg synes det går litt i hverandre, og man må jo vise at man bryr seg, og ta det barnet sier på alvor, for eksempel. Så ... ja. Jeg synes det hører hjemme der, ja. Absolutt.

4.2 Tema 2 – Forventninger til kjønn

Kjønn og kjønnsforskjeller var et tema som ble hyppig diskutert i fokusgruppene. Dette anså jeg som et relevant tema for å besvare problemstillingen, som tar for seg mannlige barnehagelærere spesifikt. Det var ikke et tema som var satt opp som en del av intervjuguiden, men det ble et gjentakende punkt som gjennomsyret de fleste temaer vi var innom. Deltakerne delte ulike erfaringer knyttet til det å være mann i barnehagen. Flere deltakere uttrykte at de opplevde forskjell mellom mannlige og kvinnelige ansatte i barnehagen, og at det forelå konkrete forventninger til dem, på bakgrunn av deres kjønn. En forskjell, som ble pekt på, var at de opplevde menn som mer aktive i leken med barna. Deltakerne hadde delte meninger om arbeidsoppgavene var likestilt mellom mannlige og kvinnelige ansatte.

4.2.1 Menn mer aktive i leken

En av deltakerne peker på at de mener menn ofte viser omsorg på en annen måte enn de kvinnelig ansatte:

Pål

Nei, det kan hende at vi viser kanskje omsorg på en litt annen måte da, enn.. våre kvinnelige kollegaer.. til tider ... Vi er jo ofte mer aktiv og bruker kanskje den måten å komme inn og skape relasjoner med barna.

En annen deltaker har et liknende utsagn:

Ola

Vi er på en litt annen måte, ikke sant? Og vi viser omsorg gjennom bare det å kødde litt med barna. [litt latter] Eller spiller fotball med barna.. Ikke at damer ikke gjør det, men oftest- oftest gjør de ikke det, ikke sant. Det er noe med det.. vi gjør andre ting.

Dette støttes av Pål, en annen deltaker, som uttrykker at han opplever at menn er mer «med» i leken: «At vi er litt mere «med».. Jeg har fått sånn- at når vi er ute, så er vi mere med i leken. Ikke bare rundt leken på en måte, men at vi er med, da. Litt aktive i leken ute ... ja».

En annen deltaker sier rett ut at han mener menn er flinkere til å leke enn kvinner:

Jens

Og en annen ting med det og, da.. Det er noe jeg- det kan hende at det er- Jeg føler at mannfolk er kanskje bedre til å leke med barn enn kvinner. Det er kanskje et sterkt utsagn. Ofte føler jeg det- I hvert fall fysisk lek. Det er den holdninga, da. Det er sånn, vi er mer flinke på å leke med barna, føler jeg da. Det er ofte fokus på å leke med barn, mens de er sånn- «å, nå skal vi rydde litt, og.. nå må vi rydde kjøkken litt.»

En deltaker peker på noe han tror kan bidra til opplevelsen om at menn leker mer og bedre med barna enn kvinnene:

Bjarne

Det som er spennende med barns lek, som du var inne på da, det ... det er også bare en antakelse, men ... opplever at menn virker tryggere til å ikke tenke på hva andre kollegaer tenker om deg, når du sitter og leker.

En annen deltaker er inne på en liknende tanke, om menn kanskje ikke er så stressa for «små ting»:

Espen

[pause] Vi finner på mye med dem.. disse barna. Og vi er jo ... Hva skal vi si for noe.. Det er jo som du sier- Vi er jo litt... Vi finner på litt mer, sånn, utafør gjerdet. Litt spikking, som du sier. Vi er kanskje ikke så.. så stressa for sånne små ting, da.. Eller?

4.2.2 Forventninger til menn

Flere av deltakerne uttrykker at de føler det er forventninger til dem på bakgrunn av deres kjønn. En deltaker forteller at han, og en annen mann som er ansatt i barnehagen, blir satt til å følge barn som utagerer:

Jens

(...) Og litt på den biten med omsorg, at.. min opplevelse er at ofte det blir menn- helt fra jeg startet også, så har jeg fått i oppgaven at «du må følge han her», liksom. Han trenger å bli fulgt hele tiden. Og nå har vi en ny mann i barnehagen, han har fått i oppgave nå å følge en som kan gå og slå plutselig, da, eller en sånn ting.. og det er bare menn som blir satt til det. Og hvis han er borte, så er det en forventning at jeg skal ta over. [liten latter] Og da-eller sånn- så kommer de, de ser at han har slått noen.. «hvor er han andre mannen?»

En annen deltaker forteller om at han tidligere har opplevd en forventning om at han skal ta del i kaoslek med guttene i barnehagen:

Magne

(...) Det har vel jeg også ... følt et slags forventning om hele tiden. At eh.. jeg skal ta av meg den litt kaos-leken med gutta, og litt sånn da. Men etter hvert som jeg har jobba da, så.. jeg har jobba på samme arbeidsplass ganske lenge da, så.. folk [latter] kjenner folk meg litt nå. Ja.. Nei. Ja, Jeg føler ikke den så masse nå da, men.. jeg har absolutt vært borti i det.

Dette støttes av en annen deltaker:

Bjarne

Jeg vet ikke hvor mange ganger det har vært forventa at en mann skal være klatrestativet. Altså, hvor forventningene til menn er litt annerledes enn til kvinner. Også er det vår jobb å vanne ut den holdningen, for jeg antar at det er noe veldig gammelt og gammeldags. Men det var min første tanke.

Deltakeren forteller videre om en type motstand han har hatt mot disse opplevde forventningene:

Bjarne

For min del så gjelder det nok mer.. hva skal man si, enkeltpersoner da, i personalgruppa, ikke bare der hvor jeg er nå da, men gjennom årene som jeg har jobbet. Men gjennom.. hva skal man kalle det, den motstanden også, så har jeg lært mye om meg selv da, og setter egne grenser. Og ... som et bevisst tiltak på det, når vi har foreldremøte på høsten da, når det er mange nye på avdelingen, så er jeg veldig nøye med å snakke om ... eh, hva omsorg er, og at det er viktig også at jeg står på kjøkkenet på lik linje som.. altså, «navnet på en kollega»-Ehh.. Så prøver jeg allerede der, å bare gjekke ned at.. jeg er ikke noe sirkus, jeg. Jeg er ped.leder, jeg skal være forhåpentligvis være god på barn og samspill. Det er ikke noe billig messabilett, eller ... det er pedagogikk da, som jeg mener at det skal være.

Flere av deltakerne trekker frem en annen forventning tilknyttet menn: at det forventes av foreldrene til enkelte av de minste barna i barnehagen, at barna skal være redd dem. En deltaker forteller:

Ola

Jeg synes det er gøy, for det er.. fordi du har de barna som kanskje søker damene, og så kommer foreldrene og sier at «de ikke stoler så mye på mennene, eller fremmede menn». Og så er det sånn, er det noe du erfarer, eller er det bare noe du sier?

En annen deltaker har lignende erfaringer:

Pål

Ja.. Jeg har også hørt det du sier, foreldre som har kommet til meg og sagt at «hun er.. eller han er litt redd.. for andre menn», da.. Ikke at jeg har lagt merke til det selv, menne.. ja. Det virker ikke sånn på barna, men ifølge mor, da, så stemmer det.

4.2.3 Likestilling

Deltakerne hadde ulike erfaringer knyttet til likestilling blant de ansatte i barnehagen. En deltaker ytrer at opplever at arbeidsoppgavene ikke er likestilt blant personalet i hans barnehage:

Jens

(...) Jeg føler, jeg.. Når damene vil ha likestilling, så er det likestilling. Men når det er noe fysisk, enten det er å bære benker eller herjing med barn, så er det en forventning til deg, da.

På spørsmål om dette blir tematisert blant de ansatte i barnehagen, svarer han:

Jens

Nei, jeg sier det. At det er sånn ... jeg sier det ikke kanskje så skarp skarpt om

likestillinger som jeg sa der (i sted), men jeg sier sånn, det jeg sa først da, at det er sånn, «hvem er det som dere forventer skal bære ting og ta de tunge tingene?»-- --«Det er jo meg, eller han andre som jobber der da».. Men også forventes det og at vi skal være på kjøkkenet også, for da er vi gode rollemodeller, liksom. ...

En annen deltaker opplevde at menn og kvinner gjorde de samme arbeidsoppgavene på sin arbeidsplass:

Espen

Nei, sånn i utgangspunktet ikke. Vi har egentlig sånn ganske.. grei policy på det. Kim og jeg har jobbet sammen nesten hele tiden. Hatt grupper sammen. Hos oss gjør egentlig alle det samme, sånn når vi er på gulvet. Det er ikke noe sånn at vi gjør noe mindre av det, fordi vi er pedagogisk ledere og er på andre ting. Så det er sånn- når vi er på gulvet, så gjør alle det samme.

En deltaker opplever at arbeidsoppgavene er likestilt:

Magne

(...) Selv så har jeg vel ikke opplevd så mye den typen der som ... jeg jobber kanskje med litt for mange sterke damer, eller ... hva skal vi si ... litt sånn som kanskje er litt sånn bevisst på kjønnsroller og da, som skal være den sterke og som skal ta et tak, og kanskje ... Sånn som, jeg jobber med ei på avdeling nå, som er veldig sånn ... [liten latter] det er nesten litt sånn rødstrømpe- de blir ordentlig provosert hvis jeg- ja, jeg jobber kanskje med litt for mange sånn.. til at jeg opplever noen andre forventninger rettet mot meg enn ... så nei, når jeg fikk de spørsmålene, så tenkte jeg, det har jeg egentlig ikke vært så veldig bevisst på, for jeg føler at jeg har vært ganske likestilt på den jobben min, da ... stort sett.

En annen deltaker kom med en betraktning som skapte stor enighet blant de andre deltakerne. Han uttrykker at han finner det vanskelig å sammenligne menn og kvinner i barnehagen, siden menn som minoritet gjør det vanskelig å sammenligne:

Bjarne

Jeg vet ikke, det også er jo veldig interessant, egentlig. Jeg har ikke så veldig mange menn å sammenligne med der hvor jeg jobber nå. Vi har hatt en vikar som har vært hos oss i et halvt år. Ung og sprudlende fyr, og også veldig tålmodig. Men opplevde han veldig ... omsorgsfull i form av grensesetting, som Jens var inne på i sted. Ehh ... Og det er jo trygghet for barn, at man klarer å ramme inn, og ... Det er også en forventningsavklaring, på samme måte som barn har det til oss. Jeg vet ikke hva det er for noe, om det er kjønn, eller om det er interesse og tilstedeværelse. Alle har hull, også på enkeltdager. Det finnes jo gode og vonde dager, men---- Men jeg synes det er vanskelig å vite hva som er forskjellen, egentlig. Sammenligningsgrunnlag også er jo ganske svekka i barnehagen, siden det er mindretallet av menn---- De du sammenligner med er jo sånne som kommer innom, eller at du har to eller tre andre bare. Og det er også en faktor. For er det da personligheten til vedkommende, eller hva?

4.3 Tema 3 – Hva påvirker omsorgsrollen for mannlige barnehagelærere?

Jeg var interessert i å få innsikt i om det var faktorer som påvirket de mannlige barnehagelærernes omsorgsutøvelse, slik problemstillingen beskriver: *Hvordan beskriver mannlige barnehagelærere dilemmaer knyttet til rollen som omsorgsperson i barnehagen?* Jeg var interessert i finne ut om deltakerne gjorde konkrete handlinger, både bevisst og ubevisst, for å unngå å bli mistenkeliggjort av det øvrige personalet og foreldre. Med mistenkeliggjøring menes i dette tilfelle å bli utsatt for mistanke for å begå seksuelle overgrep mot barna i barnehagen. Jeg ønsket å undersøke om disse eventuelle forholdsreglene kunne være noen av de dilemmaene mannlige barnehagelærere knyttet til rollen som omsorgsperson, eller påvirke deres omsorgsutøvelse. En annen faktor jeg ønsket å undersøke, var om medias dekning av seksuelle overgrep i barnehagen, påvirket mennenes omsorgsrolle. De fleste deltakerne forteller at de har ulike forholdsregler i arbeidshverdagen. Disse beskriver de som knyttet til å unngå å bli mistenkeliggjort, noe som blir beskrevet som «den største frykten» av en deltaker. Bleieskift oppleves, av de fleste deltakerne, som en «sårbar situasjon», og flere deltakere forteller om situasjoner der de ikke får lov til å skifte bleie på

enkeltbarn. Enkelte deltakere trekker frem tydelig kommunikasjon med foreldre, om barnet deres for eksempel har kysset dem på kinnet, som en forholdsregel. Deltakerne forteller også om forholdsregler knyttet til relasjoner med barn, der de ikke ønsker å fremstå skremmende. Deltakerne hadde ulike erfaringer knyttet til medias dekning av overgrepssaker, om det påvirket deres omsorgsrolle. De fleste deltakerne peker på at tematikken ble belyst i større grad, om slike saker var å lese i media.

4.3.1 Forholdsregler

Om deltakerne hadde forholdsregler for å unngå mistenkeliggjøring, var et gjentakende tema i fokusgruppeintervjuene. De fleste deltakerne uttrykte at de hadde forholdsregler, og at de gjorde bevisste handlinger for å unngå mistanke. En deltaker forteller:

Espen

For å si det sånn, og da har man litt sånne... Det er jo en ærlig sak, det. Man har litt forhåndsregler. Man har det. Og det er sånn som med stellerrommet og sånne ting, døra er oppe, og hvis det er sånn- vi har hatt noen runder hvor det har vært.. du skal skifte, ikke sant, og det har vært sår, det har vært skriking, ikke sant, så er det liksom to stykker der.

Dette støttes av Magne, en annen deltaker: «Jeg tar jo alltid litt sånn forholdsregel, sånn stort sett. Litt som du sa i stad-- Ja, ikke gå på tur aleine. Hvis jeg er på stellerrommet så lar jeg alltid døra stå på gløtt, liksom».

En deltaker deler det han selv forklarer er årsaken til at han har slike forholdsregler i barnehagen, noe han kaller «den største frykten»:

Espen

Men- det er jo- det er jo den største frykten. Så enkelt er det jo, hvis noen skulle komme med et eller annet beskyldninger, om et eller annet. Det må jo være det ultimate mareritt. For å si det sånn, og da har man litt sånne... Det er jo en ærlig sak, det. Man har litt forhåndsregler.

Flere deltakere trekker frem bleieskift som en såkalt «sårbar situasjon». Dette er en av situasjonene der de er alene med barna og der det virker som at muligheten for å bli mistenkeliggjort er størst. Deltakerne hadde ulike erfaringer knyttet til disse situasjonene. Flere deltakere hadde erfart at de ikke fikk lov til å skifte bleie på enkelte barn. En deltaker beskriver det som et dilemma, om han skulle godta dette eller ikke:

Magne

Der ble også jeg litt sånn først- skal jeg, liksom.. godta det, på en måte? Eller skal jeg ... Jeg hadde aldri opplevd det før, så det kom litt overraskende på meg, da- skal jeg si at dette.. faktisk er en del av jobben min? Så det er.. ja. Jeg vurderte det da. Jeg vurderte det, men jeg respekterte det.

Bjarne, en annen deltaker, følger opp dette med en referanse til et tema som var diskutert tidligere i fokusgruppen, der han forteller at han opplevde å bli fratatt arbeidsoppgaver på bakgrunn av kjønnet sitt: «-- Hvorfor er det sånn i barnehage? At du er ansatt som dørmontør og kjøkkentjeneste, og du får ikke lov til å skifte på barn, som er en arbeidsoppgave. Men du får lov til å bære noe tungt!».

Enkelte av de andre deltakerne peker på at barnehagen de jobber i, har konkrete rutiner når det gjelder bleieskift. De forteller at dette ikke er kommunisert, men at det alltid har vært sånn, så lenge de har jobbet der. En deltaker kommer med et eksempel:

Ola

Ja.. Og sånn som, jeg har- vi har to menn på avdeling, og en dame, og så har vi tre bleiebarn akkurat nå, og det er sånn.. De må byttes på av oss også, og det går helt fint. (...) Man bare er innforstått med hva som er smart å gjøre, for å ta vare på alle.

Deltakerne forteller om flere eksempler på forholdsregler de har i arbeidshverdagen. En deltaker forteller at han valgte å barbere seg før han skulle jobbe på småbarnsavdeling for første gang, og at han passet på å bruke ekstra lys stemme i møte med de minste barna. En annen deltaker forteller en liknende historie der han valgte å ikke ta på seg solbriller i møte med de minste barna:

Bjarne

(...) Jeg har jo mørke trekk, og har egentlig fått høre det jevnt gjennom hele livet mitt, da, atte mørke farger er jo.. skumlere. Jeg tok ikke skjegget, men det var så lyst ute. Jeg turte ikke gå med solbriller. Jeg var redd for at barna skulle være redd for at jeg hadde litt sånn.. still-face. Det også er bare tullete, egentlig.. Men da opplevde jeg det som et sikkerhetstiltak, for meg selv, egentlig. For å fortsette å «bonde». Men det gjorde at hele personalet der kom og spurte hvorfor jeg gikk og myste hele tiden, så jeg veit ikke hva som er best, jeg.

En deltaker fortalte om en situasjon der han ble kysset på kinnet av et barn i barnehagen. Underveis i fokusgruppen forklarer han først at han føler seg trygg som mannlig ansatt i barnehage, med tanke på mistenkeliggjøring. Senere forteller han at han passet på å forklare situasjon som hadde skjedd til foreldrene, for å unngå å bli mistenkeliggjort:

Ola

Ehh..Men som jeg sa i stad, så er det sånn- jeg har jeg alltid følt meg trygg, på en måte, som ansatt. Så jeg har aldri hatt liksom den ... Man tenker på det, men man tenker ikke på det, litt som du sa, Kim. Men jeg har hatt den situasjonen der hvor liksom.. ja, Det er ikke så lenge siden, hvor en jente kysset meg på kinnet. Hun ga meg suss på kinnene, litt sånn fra blandsida, så jeg så det ikke. Og så ville hun sitte på fanget mitt, og liksom- «ja, jeg er kjæresten din», og sånn. Og da- Ok, så tuller vi litt med det, og så forteller jeg det til foreldrene. [litt latter] Altså sånn-Fordi det er viktig å gi den informasjonen om at det skjedde, og så hadde vi det gøy med det, og så gikk leken videre. Bare for å liksom unngå å skape den, på en måte ... at man havner i noe sånn «misstankescenario», da.

En annen deltaker, som tidligere hadde fortalt en liknende historie om en jente som hadde kysset han på pannen, kommenterer:

Pål

Ja, jeg tror det er viktig, sånn som Ola sa i stad, at hvis det.. om man blir kyssa på kinnet, at man med en gang sier hva som har skjedd, sånn som at- de ikke får høre det

av barnet først hva som har skjedd, det kan jo bli noen misforståelser og.. eller en snakkis, ikke sant. Bare forklare situasjonen.. tror jeg er lurt. [litt latter].

4.3.2 Medias dekning av seksuelle overgrep i barnehagen

Under fokusgruppeintervjuene presenterte jeg tre overskrifter fra ulike nettbaserte nyhetskilder, og spurte om dette skapte noen reaksjoner. Det viste seg at deltakerne hadde ulike erfaringer knyttet hvordan de ble påvirket av mediens overskrifter om overgrepssaker i barnehagen. De fleste deltakerne gir uttrykk for at de ikke blir påvirka av det. En av deltakerne forklarer det slik:

Bjarne

Nei, altså sånn for min egen del-Jeg har aldri vurdert.. profesjonsutøvelsen min på grunn av overskrifter, det har jeg aldri gjort. Jeg vet jo hva jeg har gjort og ikke har gjort, så lenge jeg har mitt på det tørre. Så.. da er det noen andre som gjør det.

En annen deltaker gir uttrykk for å erfare det samme:

Ola

Jeg opplever heller ikke noen, sånn ... utfordringer knyttet til det å være mann på den måten, som man- som kanskje media skriver, det blir jo fort saker om menn i barnehagen som har begått overgrep, eller.. den biten der.

En deltaker ga imidlertid uttrykk for at mediens dekning gjør han usikker:

Espen

Nei.. Det blir jo sånn- når det er i media, ikke sant, så.. da blir det mer aktuelt, og man tenker, liksom.. mer på det. Man er jo, liksom, redd for at noen skal gå rundt og tenke.. hva skjer her, liksom, ikke sant?

Han forklarer videre: «(...) når det er i avisen og sånn, så tenker, liksom- «Jeg er liksom en mann i barnehagen selv», liksom.. tenker folk.. liksom, «kunne han gjort det, eller han gjort det», ikke sant?».

En deltaker forteller om hvordan en overgrepssak som foregikk i byen han jobbet i, påvirket han i arbeidshverdagen. Han beskriver hvordan vanlige arbeidsoppgaver, slik som å ha barn på fanget, skapte et dilemma mellom det å gi barna omsorgen de trengte, eller å unngå mistenkeliggjøring ved å la være:

Pål

Jeg jobba i en barnehage i Bergen et par år, og da var det- mens jeg jobbet der var det en sak i en annen barnehage, da, med seksuelt overgrep. Vi var vel tre menn på den barnehagen jeg jobba, da. Jeg husker vi snakka litt om det og.. i forhold til det å bare ha barn på fanget, ikke sant.

Videre forklarte han hvordan en forelders tillit gjorde det enklere å forholde seg til dette dilemmaet:

Pål

Da var det en pappa som kom bort til meg, da, og sa det at det.. jeg hadde veldig god relasjon med datteren hans. Han sa at han ville ikke at jeg skulle.. tenke på at, jeg.. skulle ta avstand fra dattera- eller, liksom ... Han visste at jeg betydde mye for henne, da. Han ville bare at jeg skulle vite det, at de.. de stolte på oss, og at det ikke skulle gå utover dattera hans. Det fikk meg til å tenke litt på at.. det også tenkte jeg- skal jeg liksom være mindre omsorgsfull, eller.. men det er mange som trenger trøst og nærhet og omsorg, så.. Det var godt å høre at han tenkte det samme.

En annen deltaker forteller hvordan slike overskrifter i mediene gjør at det blir snakket om blant personalet, men at det ikke er et tema som er vanlig å diskutere:

Espen

Vi har ikke snakket mye om det, har vi det- det er som jeg sa i sted, det er når disse

sakene kommer opp, så blir det pratet litt om hvor sykt det er, ikke sant? Men det er ikke noe sånn.. Vi har liksom ikke noe spesielt på agendaen sånn punkt i forhold til dette, da.

4.4 Tema 4 – Tiltak

Et punkt på intervjuguiden til fokusgruppeintervjuene, var et spørsmål om tiltak. Dette er også et av forskningsspørsmålene til studien. Jeg var ute etter å undersøke om deltakerne hadde forslag til tiltak som potensielt kunne redusere de opplevde dilemmaene som deltakerne beskrev. De beskrev konkrete sikkerhetstiltak, som åpen dør ved bleieskift, som beskyttende faktorer. Det gjaldt både for barna, med tanke på faren for seksuelle overgrep, men også for mennene, med tanke på fare for mistenkeliggjøring, mente de. Enkelte av deltakerne peker på bedre kommunikasjon om overgrepssproblematikken som et mulig tiltak. Andre nevner rolleavklaring med tanke på omsorgsrollen som et tiltak, og at en tillitsfull leder oppleves som en sikkerhetsfaktor. Deltakerne var også samstemte om at en økning i antall menn ansatt i barnehagen, ville redusere opplevde dilemmaer.

Pål trekker frem at sikkerhetstiltak, i forbindelse med bleieskift, oppleves som en fordel:

Pål

Jeg tenker litt som Kim sier.. at sånn som stellerom, og der man skifter bleier.. at det ikke er gjemt bort, det er jo en fordel for alle, tenker jeg. At ... Døra er åpen, og.. vinduer, og ... ja. Da kan man slippe mye mistanke, eventuelt, eller.. ja. [pause] det er nok lurt, å ha det sånn.

Dette blir støttet av Ola, en annen deltaker, som også peker på at dette er en del av rutinene i barnehagen han jobber i: «Ehh.. Og jeg er helt enig med deg med bleieskift og sånne ting. Det er sånn.. Dørene er åpne. Man tenker man bare har de tingene på plass, da».

Pål, en av deltakerne, mener menn som omsorgspersoner, og mistenkeliggjøring av menn, må snakkes mer om og tematiseres hyppigere, ikke bare etter det har vært en sak i media:

«[pause] Det er et spennende tema, det er jo viktig å ta opp, men.. Kanskje ta det opp før det blir noe sak i media også?».

På spørsmål om temaet har blitt snakket om i barnehagen, forteller deltakeren Kim at det ikke har blitt tematisert, men at en god leder, som stoler på han, oppleves som en trygghet: «Ehh.. Vi har aldri tatt opp dette temaet som.. som.. et hovedfokus, da. Men vi vet alltid at lederen vår er.. stoler på oss, alltid bak oss hvis det er noe som skjer». Bjarne, en annen deltaker, nevner at menn generelt ikke er gode til å tematisere det selv, som en faktor: «Eller så er det bare vi gutta da, som er for dårlig til å prate om det. Det kan jo også hende.».

Etter å ha fortalt om hvordan han som mann i starten av barnehagekarrieren ble satt til å gjøre fysisk arbeid i barnehagen, nevner Bjarne, en annen deltaker, at han ønsket han turte å ta temaet opp med styrer: «Men.. jeg var mye yngre da, så jeg skulle ønske at jeg tørte å si det, for det er noe med å bevisstgjøre styrer også». Han poengterer dette videre med å vektlegge forventningsavklaring som et tiltak: «Litt med forventningsavklaring der også, sånn som man egentlig har det med barn, og du burde ha det med kollegaer, og du burde egentlig ha det med styrene dine og».

Et annet tiltak, som var gjentakende i begge fokusgruppene, var å øke antall mannlige ansatte i barnehager. En deltaker uttrykker hva han mener det ville bidratt til, noe de andre deltakerne tilsynelatende er enig i:

Bjarne

Men det også- da kommer jo antall menn inn i bildet, tenker jeg da. For hvis du har, si at du har 50-50-løsning av personalet-- Ehh.. hvor barn er vant til fra småbarnsavdeling, og ser at det er aktive menn. Som står på kjøkkenet, som skifter bleie også alle de andre tingene---- Så er det lettere å vise.. på en objektiv måte at menn er i stand til å gjøre det samme. (...) Men jeg tror at det ... handler til syvende og siste om mangel på antall menn.

4.5 Oppsummering av hovedfunn

- Enkelte deltakere opplevde sin rolle som omsorgsperson som uproblematisk, mens andre ga uttrykk for å ha vært usikre og selvbevisste, spesielt i begynnelsen av karrieren. *Deltakerne ga uttrykk for at erfaring og hvor lenge de hadde jobbet som barnehagelærer hadde betydning på hvor trygge de følte seg i rollen som omsorgsperson.*
- I diskusjon om omsorg og menn som omsorgspersoner i fokusgruppene, peker de fleste deltakerne på viktigheten av gode relasjoner. *De setter relasjonskompetanse høyt som egenskap for å være en god og trygg omsorgsperson for barna. Flere deltakere peker på at de mener menn enkelte ganger må jobber mer for å danne en god relasjon.*
- *Flere av deltakerne uttrykker at kjærlighet, slik de oppfatter ordets betydning i barnehagesammenheng, går ut på mye av det samme som de legger i ordet omsorg.*
- Deltakerne delte ulike erfaringer knyttet til det å være mann i barnehagen. *Flere deltakere uttrykte at de opplevde forskjell mellom mannlige og kvinnelige ansatte i barnehagen, og at det forelå forventninger til dem på bakgrunn av deres kjønn. En forskjell som ble pekt på, var at de opplevde menn som mer aktive i leken med barna. Deltakerne hadde delte meninger om arbeidsoppgavene var likestilt mellom mannlige og kvinnelige ansatte.*
- De fleste deltakerne forteller at de har ulike forholdsregler i arbeidshverdagen. Disse beskriver de som knyttet til å unngå å bli mistenkeliggjort, noe som blir beskrevet som «den største frykten» av en deltaker. *Bleieskift oppleves av de fleste deltakerne som en «sårbar situasjon», og flere deltakere forteller om situasjoner der de ikke får lov til å skifte bleie på enkeltbarn.* Enkelte deltakere trekker frem tydelig kommunikasjon med foreldre, om barnet deres for eksempel har kysset de på kinnet, som en forholdsregel. Deltakerne forteller også om forholdsregler knyttet til relasjoner med barn, der de ikke ønsker å fremstå skremmende. Deltakerne hadde ulike erfaringer knyttet til medias dekning av overgrepssaker, om det påvirket deres omsorgsrolle. *De fleste deltakerne påpeker derimot at tematikken ble belyst i større grad, om slike saker var å lese i media.*

- *De beskrev konkrete sikkerhetstiltak, som åpen dør ved bleieskift, som beskyttende faktorer. Dette gjaldt både for barna med tanke på faren for seksuelle overgrep, men også for mennene med tanke på fare for mistenkeliggjøring, mente de. Enkelte av deltakerne peker på bedre kommunikasjon om overgrepssproblematikken som et mulig tiltak. Andre nevner rolleavklaring med tanke på omsorgsrollen som et tiltak, og at en tillitsfull leder oppleves som en sikkerhetsfaktor. Deltakerne var også samstemte om at en økning i antall menn ansatt i barnehagen ville redusere opplevde dilemmaer.*

5 Drøfting av funn

I dette kapittelet vil funnene i studien drøftes i lys av den teoretiske rammen for denne oppgaven. Det som anses som hovedfunn vil bli drøftet først. Det er viktig å påpeke at de funnene som er gjort i denne studien, gjelder de deltakerne som er med i studien. Påstandene i denne delen kan ikke uten videre generaliseres til å gjelde samtlige mannlige barnehagelærere, men kan bidra til å kaste lys på interessante perspektiver omkring tematikken som finnes i denne oppgaven. Drøftingen vil ta utgangspunkt i problemstillingen og forskningsspørsmålene for denne oppgaven, som er:

Hvordan beskriver mannlige barnehagelærere dilemmaer knyttet til rollen som omsorgsperson i barnehagen?

Forskningsspørsmål 1: *Hvilke tiltak foreslår mannlige barnehagelærere vil redusere opplevde dilemmaer i rollen som omsorgsperson i barnehagen?*

Forskningsspørsmål 2: *Hvordan påvirker medias dekning av seksuelle overgrep av barn mannlige barnehagelæreres rolle som omsorgsperson i barnehagen?*

Forskningsspørsmål 1 vil besvares gjennomgående i drøftingen. Om deltakerne foreslo tiltak for å redusere opplevde dilemmaer, vil de bli beskrevet underveis. Forskningsspørsmål 2 besvares i relevante underkapitler i drøftingen.

5.1 Dilemmaer knyttet til mannlige barnehagelæreres omsorgsrelasjon med barn

Først og fremst blir det nødvendig å gjøre rede for hvilke dilemmaer mannlige barnehagelærere står overfor, i sin posisjon som omsorgsperson. Det kan påstås at man står mellom to ulike valg når man står i et dilemma. Man står i en posisjon der man behøver å ta et standpunkt, og velge enten det ene eller det andre. Hva er så dilemmaene de mannlige barnehagelærerne i denne studien beskriver? Dilemmaet står mellom å utøve den omsorgen som de mener, i form av sin faglige skjønn som profesjonsutøvere, at barnet har behov for, eller å ikke gjøre det. Barnehagelæreres mandat når det gjelder omsorgsutøvelse er tydelig. Som det kommer frem innledningsvis i oppgaven, foreligger det konkret lovverk som barnehagelærerne plikter å følge i barnehagehverdagen. Deltakerne i studien var klare på at de anså omsorgsutøvelse som en del av jobben deres som barnehagelærere, og påpekte selv at det inngikk i deres mandat. Likevel kom det frem at flere av deltakerne opplevde dilemmaer knyttet til dette. Dette kom til uttrykk gjennom ulike forholdsregler deltakerne hadde, for blant annet å unngå mistenkeliggjøring. Dilemmaet oppstår om den mannlige barnehagelæreren står ovenfor valget om å risikere å bli mistenkeliggjort, eller å utøve sin plikt som omsorgsperson.

Deltakernes utsagn indikerte at de knyttet omsorg til gode relasjoner med barna. De er ikke alene om å koble omsorg til relasjoner. I sin kvalitative studie av mannlige barnehageansatte rundt om i verden, registrerte Brody (2015) at perspektivet på omsorg hos de mannlige deltakerne, ofte baserte seg på gode relasjoner med barna. Selv om kjærlig berøring av barna ble observert, som han kaller en «moderlig» form for omsorg, mente Brody at deltakerne i større grad utøvde andre former for omsorg (Brody, 2015). Jensen (1990) peker på de fleste er enige om at omsorg må forstås som en relasjon (Engelsrud et al., 1990, s. 212). Dette forsterker betydningen av en omsorgsrelasjon, og det deltakerne betraktet som relasjonskompetanse, i samspill med barna. Evne til samspill og hengivenhet til barna er vesentlige faktorer i et slikt samspill. Dette perspektivet på omsorg kan kobles til det Askland (2011) beskriver om omsorgsfull relasjon. Som tidligere beskrevet i oppgaven, kan en slik relasjon kan komme til uttrykk i lek, stellesituasjoner, og andre situasjoner i hverdagslivet i barnehagen (Askland, 2011, s. 54). Det er likevel viktig å poengtere at ikke alle slike

hverdagssituasjoner, som for eksempel bleieskift, går under omsorg. Ved å se til helse- og omsorgsyrkenes forståelse av omsorg og omsorgsyttelse/omsorgsarbeid, kan synet på omsorg nyanseres. Som Førland et al. (2018) peker på, er praksisfeltet innen omsorgsyttelse eldgammelt, mens forskning på omsorg er relativt nytt (Førland et al., 2018). De viser videre til, i lys av Wærnes sitt perspektiv, at det finnes et skille mellom omsorg og omsorgsarbeid. De peker på at omsorgsarbeid er relasjonelt, noe som går mellom mennesker, samtidig som det er asymmetrisk, som vil si at det utføres et hjelpearbeid som omsorgsmottakeren er avhengig av, fordi vedkommende i makter å utføre dette selv. Videre peker de på at omsorgsarbeid ikke forutsetter omsorg, det er mulig å yte slikt arbeid både uten og med omsorg. Omsorg er en kvalitet i seg selv, og en normativ dimensjon ved omsorgsarbeid, mener de (Førland et al., 2018). Dette kan knyttes til Foss (1997) sine beskrivelser om snever og vid forståelse av omsorg, som tidligere nevnt (Foss, 1997). Det er viktig å poengtere dette for å utvide forståelsen av omsorg, slik at omsorg ikke kun knyttes til slik begrepet tradisjonelt har blitt ansett. Omsorg handler om mer enn dette, noe deltakerne også var tydelige på i sine refleksjoner.

Lekende og anerkjennende samspill mellom voksen og barn, som deltakerne beskriver, kan betegnes som en omsorgsfull relasjon. En slik relasjon kan også påstås å gå under det Foss (1997) beskriver som en vid forståelse av omsorg. Hun eksemplifiserer dette med at den ansatte «velger barna» på frivillig grunnlag, slik at omsorgen blir en naturlig og integrert del av personen (Foss, 1997, s. 12-13). En slik relasjon kan også kobles til Baes (2007) perspektiv, om å se barn som subjekt. I en omsorgsfull relasjon kan det påstås at man, som Bae beskriver, møter barnet som et individ som kan forholde seg til seg selv, med egne rettigheter med tanke på egne tanker og følelser (Bae, 2007). Hun kaller dette videre for konstruktive relasjoner, som har fellestrekk med det Foss og Askland beskriver. Noddings (2013) sitt perspektiv på omsorg kan også drøftes her. Hun skiller, som tidligere nevnt, mellom naturlig og etisk omsorg, der naturlig omsorg omhandler menneskers iboende evne, eller behov, til å ta vare på andre. Etisk omsorg, peker hun på, kan derimot øves opp og utvikles som et moralsk prinsipp, og kan læres gjennom for eksempel utdanning (Noddings, 2013). Relasjonene deltakerne beskriver, kan etter mitt syn gå under begge kategorier. Hvis man, for eksempel, utdanner seg som barnehagelærer, er det mulig å lære seg viktigheten av lek, og hvor viktig det er for barns utvikling. Men iveren, gleden og initiativet til å være delaktig i leken, som mennene beskriver at de er, den må komme innenfra. I disse

situasjonene velger mennene barna, som Foss beskriver, på frivillig grunnlag, og denne formen for omsorg blir en naturlig og integrert del av personen. Dette er en vesentlig del av den omsorgsfulle relasjonen mellom deltakerne og barna, og en fullbyrdelse av deltakernes omsorgsmandat.

Dilemmaet oppstår, som tidligere beskrevet, om de mannlige barnehagelærerne lar forholdsregler for å unngå mistenkeliggjøring gå i veien for denne relasjonen. Om de velger bort anerkjennende og lekende samspill, går dette på bekostning av relasjonen med barna. Deltakerne beskrev flere forholdsregler for å unngå mistenkeliggjøring. De forholdsreglene deltakerne beskriver tilknyttet bleieskift, noe jeg har valgt å kalle en «sårbar situasjon», er blant annet å være to til stede når barn gråter høyløst, og å alltid ha døra på gløtt. Deltakerne i studien var ikke alene om å anse bleieskift som en «sårbar situasjon». Lignende funn ble gjort i en dansk studie, som viste at selv menn som ikke hadde opplevd å bli nektet å skifte bleie på enkeltbarn, var bekymret for at det skulle skje. Studien indikerte videre at mannlige ansatte i danske barnehager, i større grad enn kvinner, endret egen adferd i arbeid med barn (Munk et al., 2013). Funnene fra ulike internasjonale studier, og deltakernes egne utsagn, kan tyde på omsorgsrelasjonen mellom mannlige barnehagelærere og barna, står i fare om mennene benytter seg av forholdsregler. Om adferden i slike situasjoner endres, står de mannlige barnehagelærerne i fare for å endre en væremåte, eller utøve en praksis, som de vet er hensiktsmessig eller god, i form av sin profesjonalitet.

5.1.1 Sikkerhetstiltak, på godt og vondt

Tidligere har det blitt drøftet hvilke negative konsekvenser forholdsregler kan ha. Deltakerne har beskrevet forholdsregler tilknyttet situasjoner som bleieskift (se underkapittel 4.3.1, og kapittel 4.4). En deltaker beskriver det å bli anklaget for overgrep, som «den verste frykten». Deltakerne beskriver disse situasjonene ikke bare som forholdsregler, men også som sikkerhetstiltak. Disse sikkerhetstiltakene beskriver de som beskyttende for barna fra eventuelle seksuelle overgrep i barnehagen, men også som beskyttende for de ansatte. Det kan virke som deltakerne betrakter åpenhet som et virkemiddel for å unngå mistenkeliggjøring. Med tanke på medias dekning av seksuelle overgrep av barn, var deltakerne splittet i synet på om det påvirket deres rolle som omsorgsperson (se underkapittel 4.3.2). Det deltakerne

derimot var enig om, var at denne tematikken ble belyst og snakket om i større grad dersom overgrepssaker mot barn ble dekket i media. Dette samsvarer med det Eidevald et al. (2018) oppdaget i sin studie av mannlige barnehageansatte i Sverige. Deltakerne i studien hadde ulike strategier for å unngå mistenkeliggjøring. En av strategiene var å unngå konkrete arbeidsoppgaver der det var en risiko for å bli mistenkeliggjort. En annen var å begrense risikofylt kontakt, slik som å ha barna på fanget. Disse strategiene, poengterer de, ble spesielt mye brukt dersom det var overgrepssaker rettet mot barn trukket frem i media (Eidevald et al., 2018). Dette samsvarer med funn i studien til Munk et al. (2013), som tidligere nevnt, indikerer at mannlige ansatte i danske barnehager endret egen adferd i arbeid med barn, som en konsekvens av et større nasjonalt fokus på pedofili. Dette nasjonale fokuset ble forsterket av hyppig mediedekning, peker de på (Munk et al., 2013). Funnene i disse studiene, i samsvar med erfaringene til deltakerne i denne studien, peker på at det foreligger en potensiell fare for at rollen som omsorgsperson, for mannlige ansatte, blir svekket. Om menn velger, ubevisst eller bevisst, å ikke gjøre konkrete arbeidsoppgaver, eller følge sin intuisjon om hva som kreves av dem som profesjonsutøvere, skader det relasjonen til barna. Dette er i mine øyne bekymringsverdig, og noe som krever bevissthet og handling rundt problematikken.

Med tanke på mediedekning av slike saker, poengterer en deltaker: «Det er et spennende tema, det er jo viktig å ta opp, men.. Kanskje ta det opp før det blir noe sak i media også?». Dette er et viktig poeng. Deltakerne beskriver ulike sikkerhetstiltak som nødvendige, slik som å ha åpen dør i stellesituasjoner, og å fortelle foreldrene hva som har skjedd dersom et barn har kysset de på kinnet (se underkapittel 4.3.1). Det er mulig at tematisering av sikkerhetstiltak, og problematikken knyttet til forholdsregler, kan bidra til at mannlige ansatte i barnehager ikke behøver finne ut av dette på egenhånd. Ved å diskutere tematikken, både på arbeidsplassen og på universitet, kan de mannlige barnehagelærerne muligens slippe å endre væremåte i møte med barna, eller endre sin pedagogiske praksis, for å unngå mistenkeliggjøring.

5.2 Kjærlighetens plass

Slik det kommer frem i kapittel 4.1.3 mener enkelte deltakere at kjærlighet og omsorg «går i hverandre». På spørsmål om de mener ordet kjærlighet hører hjemme i barnehagen, var det

flere av deltakerne som var positive til dette, selv om flere uttrykte at kjærlighet var et ord de vanligvis ikke knyttet til barnehagen. Det har allerede blitt stadfestet at ordet kjærlighet kun blir brukt i sammenheng med «nestekjærlighet» i styringsdokumenter for norske barnehager. Dette kan kobles til Agape, som Aslanian (2018) beskriver som den mest kjente formen for kjærlighet vi kjenner til i vesten (Aslanian, 2018). Internasjonalt ser vi flere fagpersoner innen barnehageforskning som ønsker kjærlighet inn som et begrep i barnehagesammenheng (Aslanian, 2015, 2018; Page, 2011). Kjærlighet ovenfor barn har tradisjonelt, og historisk sett, blitt koblet til kvinner. Dette kan eksemplifiseres med maternitetsbegrepet, som har blitt tydeliggjort tidligere. Det finnes ulike tolkninger av dette begrepet. Noddings (2010) påstår at kvinner har en iboende evne til å ha empati ovenfor små barn, som springer ut fra morsinstinktet. Dette, mener hun, gir kvinnene en naturlig, moralsk inngang til omsorgsetikk (Noddings, 2010, s. 133). Aslanian (2015) påpeker at kjærlighet mellom barn og mødre, er et anliggende som gjelder både det private og det offentlige. Barnehagen står i en posisjon der den forener private verdier og behov, som kjærlighet og berøring ovenfor små barn, med det profesjonelle. Kjærlighet, omsorg og maternitet er både biologisk, og sosialt, knyttet til kvinner og barn, peker hun på (Aslanian, 2015).

En fare ved å knytte begrepene kjærlighet og maternitet inn i barnehagen, kan være at mannlige ansatte faller utenom diskursen. Dette er noe Aslanian (2015) bemerker. Den største faktoren ved begrepet maternitet, som skaper utfordringer i barnehagesektoren, er synet på kjærlighet, omsorg og morsinstinkt som naturlige prinsipper for kvinner, påpeker hun (Aslanian, 2015). Som tidligere nevnt, påstår Noddings (2010) at kvinner har en naturlig empati ovenfor barn. Samtidig mener hun at menn kan dele denne inngangen. Hun mener gutter, på grunn av maskuline tradisjoner, ikke har hatt mulighet til å utvikle deres ømme, kjærlige tendenser (Noddings, 2010, s. 133). Dilemmaer knyttet til kjærlighet i barnehagen, som deltakerne beskriver, kan ses i sammenheng med berøring. Dilemmaet blir om de skal berøre og ta på barna, om barna for eksempel har behov for trøst, noe deltakerne uttrykte var en del av deres mandat som barnehagelærere, eller å ikke gjøre det. Johansson et al. (2021) gjorde liknende funn i svenske barnehager. Barnehagelærerne opplevde berøring av barn som et utfordrende tema, spesielt mannlige barnehagelærere. Dette, peker de på, resonnerer med tidligere forskning på feltet. De hadde også funn som indikerte at mannlige barnehagelærere, i motsetning til kvinnene, måtte forholde seg til risikoen for at andre så på de som potensielle pedofile (Johansson et al., 2021).

Viktigheten av omsorgspersoners berøring av barn, har blitt belyst tidligere i oppgaven. Ved å unngå berøring, unngår de eventuell mistenkeliggjøring, for eksempel av barnas foresatte. Foreldrenes synspunkt på kjærlighet fra omsorgspersoner i barnehagen, rettet mot sine barn, er et viktig perspektiv. Dette er noe Page (2011) har undersøkt. I sine studier ble hun oppmerksom på at mødre, som hadde barna sine i barnehagen, ønsket at barna deres opplevde kjærlighet fra omsorgspersonene i barnehagen, selv om mødrene ikke nødvendigvis kalte det for kjærlighet (Page, 2011, s. 11). Dette resonnerer med det synet deltakerne i denne studiens hadde på kjærlighet i barnehagesammenheng. Deltakerne så forbindelsen og likheten mellom omsorg og kjærlighet, men uttrykte at de så på dette som omsorg. Det kom frem at de kalte dette noe annet, blant annet «nestekjærlighet». Page (2011) bruker betegnelsen «profesjonell kjærlighet» i sammenheng med omsorgspersoner i barnehagen (Page, 2011, s. 11). Denne betegnelsen har fellestrekk med profesjonell omsorg, som har blitt drøftet tidligere. Disse perspektivene på kjærlighet og maternitet kan i stor grad kobles til omsorg. Tradisjonelt kobles kjærlighet og maternitet til kvinner, selv om enkelte teoretikere, som tidligere nevnt Montessori, gir alternative perspektiver. Det kan derfor være et argument å bruke omsorg fremfor kjærlighet som gjeldende begrep i barnehagen, slik at ikke menn som omsorgspersoner står i fare for å falle utenfor diskursen. Det er et tydelig internasjonalt mål å få flere menn inn i barnehagesektoren som omsorgspersoner. Nestekjærlighet, eller Agape, som er en fremstilling av dette som er nevnt tidligere, finnes i dagens styringsdokumenter for barnehagen, og kan dermed betraktes som et supplement til kjærlighetsbegrepet. Alternativt bør også kjærlighetsbegrepet tematiseres ytterligere i barnehagesammenheng, for ikke å la tradisjonelle syn på kjærlighet og maternitet holde menn utenfor diskursen, som det er i fare for å gjøre.

5.3 Erfarings betydning på mannlige barnehagelæreres omsorgsrolle (ferdig?)

Som det kommer frem av hovedfunnene i denne studien (se kapittel 4.1.1), beskriver de fleste deltakerne hvordan erfaring spiller en rolle når det kommer til deres rolle som omsorgsperson. Flere deltakere opplevde sin egen rolle som uproblematisk, og pekte på ulike faktorer til dette. Deltakerne ga uttrykk for at hvor lenge de hadde jobbet som barnehagelærere, hadde betydning på hvor trygge de følte seg i rollen som omsorgsperson. Flere deltakere beskriver

en usikkerhet knyttet til rollen som omsorgsperson, selv om det ikke kommer klart frem om dette var før utdannelsen eller ikke. Hedlin et al. (2018) hadde lignende funn i sine studier i svenske barnehager. De mannlige barnehagelærerne de intervjuet, uttrykte usikkerhet rundt hvilken rolle de skulle innta da de var nye i jobben. De opplevde forventninger knyttet til å være «the fun guy», samtidig som de opplevde begrensninger når det gjaldt berøring av barn. Deltakerne i studien oppfattet denne rollekonflikten som lettere å handtere med erfaring, peker de på (Hedlin et al., 2018). Dette kan samsvare med uttalelsene til flere av deltakerne i denne studien, som stort sett peker på sin egen rolle som omsorgsperson som uproblematisk, selv om flere deltakere innrømmer at de i starten av karrieren var usikker på denne rollen. Eidevald et al. (2018) fant lignende funn i sin studie av 25 mannlige barnehageansatte, som bestod av utdannede barnehagelærere og ufaglærte. Erfaring, eller fartstid i yrket, styrket deltakernes motstandsdyktighet mot bekymringen av å bli mistenkeliggjort, peker de på (Eidevald et al., 2018, s. 9-10). I sin internasjonale studie av mannlige barnehageansatte, konkluderte Brody (2015) med lignende funn. Mennene i denne studien erfarte at fartstid, eller erfaring, hadde innvirkning på om de opplevde bekymring knyttet til å bli mistenkeliggjort av barnas foreldre. Som «veteraner», som Brody kaller det, var de ikke bekymret for dette, men som nye i yrket var de mer forsiktige i møte med barna (Brody, 2015). Funnene i internasjonal forskning sammenfaller med funn i denne studien. Det er derfor mulig å peke på at erfaring innen yrket som barnehagelærer har påvirkning på menn i barnehagen, og hvorvidt de føler seg trygge i rollen.

Et supplerende perspektiv på betydning av fartstid og erfaring, er frafall av menn i yrket og i utdanningen til barnehagelærer. Som tidligere vist, finnes det ikke konkret statistikk på hvorfor menn slutter å arbeide som barnehagelærere. En mulighet, som bygger på funnene i denne studien, kan være at menn trenger flere års erfaring før de blir trygge i rollen som omsorgspersoner. Det krever videre forskning for å hevde at dette har en konkret sammenheng, men det er likevel et perspektiv det ville vært nyttig å undersøke videre.

5.4 Betraktninger om kjønns betydning

Slik det har blitt belyst tidligere i oppgaven, har omsorgsrollen tradisjonelt vært ansett, som Korsvold (2005) beskriver, et «kvinnelig anliggende», der «kvinnens potensial» kommer

frem. Kvinnene stod for bemanning og drift av barneasylene og de tidlige barnehagene, påpeker hun (Korsvold, 2005). Hvordan vi har sett på omsorg ovenfor barn i et historisk perspektiv, påvirker hvordan vi tenker om omsorg i barnehagen i dag. Bratterud et al. (2006) sier noe om hvordan omsorgsrollen har endret seg i hjemmet. De peker på at omsorgsforholdet mellom mor og barn, tradisjonelt sett har blitt sett på som grunnleggende for barns utvikling. Fedrene i familien har tidligere hatt en annen status enn mødrene, med tanke på barns utvikling. De peker derimot på, at fedres omsorgsposisjon i dagens familier er i stadig endring. Fedrene blir i større og større grad sett på som viktige omsorgspersoner, som i direkte omsorg for barna, er viktige for barns utvikling. Videre peker de på at menn i dagens samfunn har en stadig mer fremtredende posisjon som omsorgspersoner (Bratterud et al., 2006, s. 14). Dette er et viktig moment å trekke frem, og kan være med på å nyansere hvordan mannlige barnehagelærere blir oppfattet som omsorgspersoner i barnehagen. I et kjønnsperspektiv, kan derfor hvordan omsorg og omsorgsutøvelse tradisjonelt har blitt ansett, tidligere beskrevet som «et kvinnelig anliggende», stå i kontrast med hvordan vi ser dette i dag. Det er dog viktig å påpeke at finnes store internasjonale forskjeller når det gjelder hvordan omsorg og omsorgsutøvelse blir ansett, med tanke på kjønn og likestilling. Emilsen et al. (2020) viser til at Norge ofte blir trukket frem som et foregangsland, på grunn av prosentvis høy andel menn innen omsorg for de yngste barna, sammenlignet med andre land (Emilsen et al., 2020, s. 7). Likevel forteller deltakerne i denne studien om situasjoner der de ikke har fått lov til å skifte bleie på enkeltbarn. Slikte situasjoner skaper et dilemma for menn som omsorgspersoner i barnehagen, der de står mellom å gjøre det de vet det er behov for, eller å ikke gjøre det. Lignende funn ble gjort i en dansk studie det tidligere er vist til, som viste at selv menn som ikke hadde opplevd å bli nektet å skifte bleie på enkeltbarn, var bekymret for at det skulle skje. Studien indikerte videre at deres kvinnelige kollegaer kunne ha en beskyttende holdning ovenfor sine mannlige kollegaer. Denne beskyttende holdningen mente de sto i fare for å videre underminere mennenes status på arbeidsplassen (Munk et al., 2013).

Flere deltakere peker på forventninger knyttet til det å være «et klatrestativ» for barna, eller til å være delaktige i kaoslek med barna (se underkapittel 4.2.2). Hedlin et al. (2018) beskriver lignende forventninger til menn i sin studie, som er nevnt tidligere i denne oppgaven. De peker på at deltakerne i deres studie beskrev en ambivalens knyttet til rollen som «fun guy», siden deltakerne likte rollen, samtidig som de opplevde den som begrensende med tanke på

andre roller (Hedlin et al., 2018). Dette perspektivet kan overføres til studien i denne oppgaven (se underkapittel 4.2.3), der to deltakere har to vidt forskjellige erfaringer knyttet til perspektivet på likestilling på arbeidsplassen. Den ene deltakeren beskriver forskjeller i arbeidsoppgaver basert på kjønn, mens den andre deltakeren forteller at han jobber med kvinner som var bevisst når det gjaldt sine holdninger knyttet til kjønn, som ikke ønsket ulikhet når det gjaldt arbeidsoppgaver. Dette kan knyttes til det Emilsen et al. (2023) beskriver som uttalte forventninger, som kan være ulike knyttet til menn og kvinner (Emilsen et al., 2023). Dette kan også ses i sammenheng med det Emilsen (2015) omtaler som reell likestilling, som innebærer fordeling av deltakelse, makt, goder og ansvar (Emilsen, 2015, s. 21-22). Et annet perspektiv knyttet til likestilling, er likestilling som egenartsdiskurs. Ifølge Emilsen (2015) bygger dette perspektivet på et positivt syn på kjønnenes egenart, der maktforholdet tones ned. Egenart hos individene er i fokus, og interesser hos individene vurderes som positivt (Emilsen, 2015, s. 29). Hedlin et al. (2018) peker videre på i sin studie, at ikke bare erfaring var en avgjørende faktor når det kom til trygghet i denne rollen, men også hvorvidt de ansatte var klar over det de kalte «gender-awareness». «Gender-awareness» handler om hvorvidt kjønnsstereotyper og holdninger knyttet til kjønn, ble snakket om på arbeidsplassen, peker de på (Hedlin et al., 2018). Uttalelsen til den ene deltakeren indikerer at kjønnsstereotyper og holdninger knyttet til kjønn var noe som var diskutert på arbeidsplassen, og arbeidstakerne hadde et bevisst forhold til tematikken. Et relevant tiltak kan derfor anses å være å tematisere holdninger knyttet til kjønn blant personalet i barnehagen, så vel som menn som omsorgspersoner generelt. Det er viktig å bemerke at dette perspektivet ikke kan generaliseres, men likevel peker på et spennende perspektiv som kan sammenlignes med funn i annen forskning.

Tidligere i oppgaven har målet om å øke andel menn i barnehagen blitt belyst. Dette er både et internasjonalt og norsk mål. En deltaker nevner et viktig poeng med tanke på kjønns betydning for personalet i barnehagen. Han peker på at det er utfordrende å sammenligne hvor stor betydning kjønn har, eller på hvilken måte, siden menn stort sett er i mindretall (se underkapittel 4.2.3). Samtlige deltakere peker på at en markant økning av andelen menn i barnehager, ville vært positivt. Dette kan også bidra til å normalisere omsorgsrollen for menn, som er et viktig poeng i denne sammenheng.

6 Konklusjon

6.1 Avsluttende refleksjoner

Til slutt i denne oppgaven, blir det nødvendig å trekke frem hovedpoengene fra drøftingen, med avsluttende refleksjoner. Tiltak som nevnes her, er både tiltak deltakerne selv har pekt på, og tiltak som er foreslått på grunnlag av deres resonnementer og utsagn. Det er et internasjonalt, og nasjonalt mål, å øke antall mannlige ansatte i barnehagen. En vesentlig del av mannlige barnehagelæreres mandat som profesjonsutøvere, er å utøve omsorg, slik det er beskrevet tidligere. Konklusjonen er at menn kan, og bør, være omsorgspersoner for barna i barnehagen, og utøve omsorg i dets vide forstand. Samtidig finnes det utfordringer knyttet til denne rollen. Et viktig tiltak for å kunne forstå, og forsøke å løse, problematikken knyttet til menns opplevelse av egen omsorgsrolle, er å løfte den frem. Tematikken bør løftes frem på fagdager, i ledermøter og på avdelingsmøter i barnehagen. Barnehagen er riktig nok kun én av flere arenaer denne tematikken bør løftes frem på. Som en av deltakerne peker på, reflekterte han ikke over sin egen omsorgsrolle før han utdannet seg som barnehagelærer. Tematikken rundt omsorgsrollen i barnehagen bør derfor inkluderes som en del av undervisningen i barnehagelærerutdanningen, samt i veiledning for nyutdannede barnehagelærere. Det bør også inkluderes i praksislærernes sjekklister for veiledning av studenter, både menn og kvinner. Selv om denne studien bygger på menn som kjønn, behøver ikke det tilsi at denne problematikken kun omhandler menn. Et håp er at denne studien vil inspirere til videre undersøkelser knyttet til flere kjønn, om det så er biologiske kjønn, eller opplevde.

Kjærlighet i barnehagen, i lys av maternitet og berøring som begreper, er noe som er gransket i denne oppgaven. Kjønnets betydning på disse begrepene er også undersøkt, noe som påvirker hvordan kjærlighet har blitt ansett, i sammenheng med kjærlighet fra en omsorgsperson ovenfor et barn. Det konkluderes ikke med noe her, bortsett fra at nestekjærlighet, som blir brukt i dagens styringsdokumenter, kan være et dekkende begrep. Betydningen av kjærlighet sammenfaller i stor grad det deltakerne betrakter som omsorg. Økt fokus på seksuelle overgrep av barn i media, har bidratt til at problematikken belyses i større grad, og tiltak settes i gang i barnehagene for å forhindre overgrep. Denne studien belyser at slike tiltak varierer i omfang, men også utførelse, samtidig som kommunikasjonen rundt disse tiltakene stort sett er

manglende. Som det er undersøkt i denne studien, oppfattes disse sikkerhetstiltakene som positivt for barns sikkerhet, men kan samtidig bidra til å svekke menns posisjon som omsorgspersoner. «Den største frykten» er en beskrivelse som går igjen i denne studien, som forklarer hva det vil innebære å bli mistenkt for seksuelle overgrep av barn. Denne frykten gjør at menn, i større grad enn kvinner, har konkrete forholdsregler for å unngå mistenkeliggjøring. Løsningen kan derfor være å styrke menns posisjon som omsorgsperson, samtidig som sikkerhetstiltakene gjennomføres i barnehagene. Gjennom dialog og bevisstgjøring av tematikken belyst i denne oppgaven, kan dette bidra til å styrke menn som omsorgspersoner i barnehagen. Det samme gjelder perspektiver på kjønn blant de ansatte i barnehagen. Ved å granske erfaringene deltakerne i denne studien deler, er det grunn til å tro at kjønn kan spille en rolle blant ansatte i barnehagen, både når det kommer til omsorgsrollen, men også arbeidsoppgaver. Selv om det ikke kan konkluderes med noe basert på funnene i denne studien, oppmuntres det til videre forskning på ulike aspekter av likestilling og kjønn blant personalet i barnehagen. Et viktig perspektiv når det gjelder dette, er at kjønns betydning på barnehagens opphav og historie, spiller en rolle i hvordan dette blir oppfattet i dag. Dialog og bevisstgjøring blir derfor viktige virkemidler for å forhindre at tradisjonelle syn og diskurser blir regjerende, et argument som kan, i mitt syn, være gjeldende i alle former for likestillingsproblematikk.

Tjora (2021) poengterer at fokusgrupper kan ha en aktiviserende og mobiliserende effekt utover selve intervjusituasjonen (Tjora, 2021). Mitt håp er at deltakerne i denne studien har forsterket sin rolle som omsorgsperson i barnehagen, og at de igjen kan bidra til å styrke andre barnehageansatte de møter i fremtiden, i deres omsorgsrolle. Uavhengig av kjønn hvilket kjønn de er.

6.2 Studiens relevans og betydning for orskningsfeltet

Funnene i denne studien kan i stor grad kobles til funnene som er gjort i tidligere forskning på feltet (se underkapittel 1.3). Et viktig poeng å belyse, er at denne studien baserer seg på sju deltakere fordelt på to ulike fokusgrupper. Ifølge Halkier (2016) er litteraturen delt når det gjelder hvor stor fokusgruppe som er anbefalt, samtidig som hun peker på at mindre grupper kan lønne seg om tematikken er av en sensitiv art. Hun er også inne på at det rapporteres om

suksessfulle fokusgrupper nede i 3-4 deltakere (Halkier, 2016). Etter mitt syn faller disse fokusgruppeintervjuene inn i rekken av suksessfulle fokusgrupper, da empirien oppfattes som både «rik» og troverdig. Generaliserbarheten er derimot lav, på grunnlag av det lave antallet deltakere. Et viktig moment å belyse, er at deltakerne i denne studien ikke jobbet med de minste barna i barnehagen. Det ville vært interessant å se om tematikken ville vært annerledes om de til daglig jobbet med de minste barna.

Litteraturliste

- Alnæs, S. (2022). Hvor blir det av mennene? En kvalitativ studie av hvorfor menn slutter i jobben som barnehagelærer – basert på intervjuer av et utvalg mannlige barnehagelærere som har sluttet [Master thesis, OsloMet - Storbyuniversitetet]. I 88. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/3029499>
- Askland, L. (2011). *Kontakt med barn: Innføring i førskolelærerens arbeid på grunnlag av observasjon* (2. utg.). Gyldendal akademisk. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2014072908005
- Aslanian, T. K. (2015). Getting behind discourses of love, care and maternalism in early childhood education. *Contemporary issues in early childhood*, 2, 153–165. <https://doi.org/10.1177/1463949115585672>
- Aslanian, T. K. (2018). Embracing Uncertainty: A Diffractive Approach to Love in the Context of Early Childhood Education and Care. *International journal of early years education*, 2, 173–185. <https://doi.org/10.1080/09669760.2018.1458604>
- Bae, B. (2007). *Å se barn som subjekt: Noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage*. Kunnskapsdepartementet. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/Barnehager/A-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser-for-pedagogisk-arbeid-i-barnehage-.html?id=440489>
- Bhana, D., Moosa, S., Xu, Y., & Emilsen, K. (2022). Men in early childhood education and care: On navigating a gendered terrain. *European Early Childhood Education Research Journal*, 30(4), 543–556. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2022.2074070>
- Bratterud, Å., Emilsen, K., & Lillemyr, O. F. (2006). *Menn og omsorg: I familie og profesjon*. Fagbokforl. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2017110708011
- Brody, D. L. (2015). The construction of masculine identity among men who work with young children, an international perspective. *European Early Childhood Education Research Journal*, 23(3), 351–361. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2015.1043809>
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode* (2. utg.). Universitetsforl. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2013071208043
- Dilemma*. (2024, april 16). Det Norske Akademis ordbok. <https://naob.no/ordbok/dilemma>
- Eidevald, C., Bergström, H., & Broström, A. W. (2018). Maneuvering suspicions of being a potential pedophile: Experiences of male ECEC-workers in Sweden. *European Early*

- Childhood Education Research Journal*, 26(3), 407–417.
<https://doi.org/10.1080/1350293X.2018.1463907>
- Emilsen, K. (2015). *Likestilling og likeverd i barnehagen*. Fagbokforl.
https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2018082348056
- Emilsen, K., Friis, P., & Kjeldsaas, L. (2023). *Menn i barnehagen: Hvorfor og hvordan?* Fagbokforlaget. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_pliktmonografi_000023135
- Emilsen, K., Lysklett, O. B., & Nordli, A. (2020). Gutter (menn) som slutter – om frafall i barnehagelærerutdanningen. *Nordisk tidsskrift for utdanning og praksis*, 14(1), Artikkel 1. <https://doi.org/10.23865/up.v14.2066>
- Engelsrud, G., Lauvdal, T., Løvlie, L., Martinsen, K., Eriksen Rask, T., & Lønning, R. (1990). *Moderne omsorgsbilder* (K. Jensen, Red.). Gyldendal.
https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2007092000073
- Flick, U. (2015). *Introducing research methodology: A beginner's guide to doing a research project* (2nd ed.). SAGE.
- Foss, E. (1997). Vår væremåte er vår arbeidsmåte»: Om omsorg som praksis, rasjonalitet og etisk fordring i pedagogisk arbeid med barn. *Barn*, 15(1).
<https://doi.org/10.5324/barn.v15i1.4796>
- Førland, O., Alvsvåg, H., & Tranvåg, O. (2018). Perspektiver på omsorgsforskning. *Tidsskrift for omsorgsforskning*, 4(3), 196–214. <https://doi.org/10.18261/issn.2387-5984-2018-03-02>
- Grbich, C. (2013). *Qualitative data analysis: An introduction* (Fully updated and expanded Second Edition.). SAGE Publications Ltd.
- Halkier, B. (2016). *Fokusgrupper* (3. udg.). Samfundslitteratur.
- Hedlin, M., Åberg, M., & Johansson, C. (2018). Fun guy and possible perpetrator: An interview study of how men are positioned within early childhood education and care. *Education Inquiry*, 10(2), 95–115. <https://doi.org/10.1080/20004508.2018.1492844>
- Hedlin, M., Åberg, M., & Johansson, C. (2019). Too much, too little: Preschool teachers' perceptions of the boundaries of adequate touching. *Pedagogy, Culture & Society*, 27(3), 485–502. <https://doi.org/10.1080/14681366.2018.1545246>
- Johansson, C., Åberg, M., & Hedlin, M. (2021). Touch the Children, or Please Don't – Preschool Teachers' Approach to Touch. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 65(2), 288–301. <https://doi.org/10.1080/00313831.2019.1705893>

- Juell, E. (2010). *Barnehagen som utdanning*. Cappelen akademisk.
https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2018022648031
- Juritsen, L., & Østmoen, J. (2014). *Rom for pedagogisk resonnering: En studie av erfarne barnehagelæreres muntlige fagspråk*. Høgskolen i Buskerud og Vestfold.
<http://hdl.handle.net/11250/225385>
- Kasin, O., & Slåtten, M. V. (2015). Likestilt og forskjellig? Om menn og likestilling i barnehagen. *Nordisk barnehageforskning*, 9. <https://doi.org/10.7577/nbf.1212>
- Kleven, T. A., & Hjordemaal, F. (2023). *Innføring i pedagogisk forskningsmetode: En hjelp til kritisk tolking og vurdering* (4. utg.). Fagbokforl.
- Korsvold, T. (2005). *For alle barn! : Barnehagens framvekst i velferdsstaten* (2. utg.). Abstrakt forl. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2011090808037
- Korsvold, T. (2023). Barneasyl. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/barneasyl>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. *Udir*.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015a). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal akademisk. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2018091205061
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015b). Karakterisering av det kvalitative forskningsintervjuet. I S. Brinkmann ; Anderssen, Tone Margaret,; Rygge, Johan, (Red.), *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg., 2. oppl., s. 42–68). Gyldendal akademisk.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015c). Tematisering og design av en intervjuundersøkelse. I S. Brinkmann ; Anderssen, Tone Margaret,; Rygge, Johan, (Red.), *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg., 2. oppl., s. 134–155). Gyldendal akademisk.
- Martinsen, K. (1996). *Fenomenologi og omsorg: Tre dialoger*. Tano Aschehoug.
https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2010050408105
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological Research Methods* (1. utg.). SAGE Publications.
<https://doi.org/10.4135/9781412995658>
- Munk, K. P., Larsen, P. L., Leander, E.-M. B., & Soerensen, K. (2013). Fear of child sex abuse: Consequences for childcare personnel in Denmark. *Nordic Psychology*, 65(1), 19–32. <https://doi.org/10.1080/19012276.2013.796081>
- Nilssen, V. L. (2012). *Analyse i kvalitative studier: Den skrivende forskeren*. Universitetsforl. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_plikmonografi_000001939
- Noddings, N. (2010). *The maternal factor: Two paths to morality* (1st ed.). University of California Press.

- Noddings, N. (2013). *Caring: A Relational Approach to Ethics and Moral Education*. University of California Press. <http://ebookcentral.proquest.com/lib/ucsn-ebooks/detail.action?docID=1342614>
- Page, J. (2011). Do mothers want professional carers to love their babies? *Journal of Early Childhood Research : ECR*, 9(3), 310–323. <https://doi.org/10.1177/1476718X11407980>
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode: En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasesstudier* (2. utg.). Universitetsforl. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2013091106155
- Reneflot, A., Stene-Larsen, K., & Myklestad, I. (2019, juni 24). *Vold og seksuelle overgrep*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/nettpub/hin/skader/vold/>
- Ringdal, K. (2018). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (4. utg.). Fagbokforl. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2021120748577
- Schiøtz, A. (2019). Omsorgens røtter – et historisk blikk. *Tidsskrift for omsorgsforskning*, 5(1), 1–16. <https://doi.org/10.18261/issn.2387-5984-2019-01-01>
- Skjøsberg, E. (1995). *Omsorgsrasjonalitet: Fremtidens fornuft*. Universitetsforl. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008031101018
- Tholin, K. R. (2013). *Omsorg i barnehagen*. Fagbokforl. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2018013048143
- Tjora, A. H. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utgave.). Gyldendal. Utdanningsdirektoratet. (u.å.). *Andel menn i barnehager*. Hentet 15. mars 2023, fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-barnehage/andel-menn-i-barnehager/>
- van Rosmalen, L., van der Veer, R., & van der Horst, F. (2020). The nature of love: Harlow, Bowlby and Bettelheim on affectionless mothers. *History of Psychiatry*, 31(2), 227–231. <https://doi.org/10.1177/0957154X19898997>
- Wibeck, V. (2011). *Fokusgrupper: Om fokuserade gruppintervjuer som undersøkingsmetode* (2. [korrigerte] oppl.). Studentlitteratur.

Vedlegg

Vedlegg 1.1

Intervjuguide, fokusgrupper

Før båndopptaker starter:

- Introdusere meg selv som moderator, forklare min rolle.
- Fortelle om taushetsplikt og at deltakerne blir aidentifisert i transkripsjonen av gruppeintervjuet, og at personopplysninger blir slettet ved prosjektslutt.
- Opplyse om at dette er frivillig og at det er lov å trekke seg underveis.
- Forklare hvordan gruppeintervjuet vil foregå.
- «Er det noen spørsmål før vi starter?» Husk navnelapper.

Båndopptaker settes på:

Presentasjon:

Alle presenterer seg med navn og stilling.

«Hvilke tanker har dere om begrepet ‘omsorgspersoner i barnehagen’?»

«Opplever dere at det er en forskjell mellom menn og kvinner i rollen som omsorgsperson i barnehagen?»

«Hvilke dilemmaer knytter seg til rollen som omsorgsperson for menn i barnehagen?»

«Hvilke tiltak foreslår dere vil redusere disse opplevde dilemmaene?»

«Hvordan påvirker medias dekning av seksuelle overgrep av barn mannlige barnehagelæreres rolle som omsorgsperson i barnehagen?»

«Noe dere ønsker å tilføye?»

Båndopptaker stoppes:

- Takk for deltakelsen!

Vedlegg 1.2

Tilleggsspørsmål:

Hva legger dere i begrepet «omsorg»?

Er det forskjell på kjønn når det gjelder dette?

Hvis jeg sier ordet «kjærlighet», hvilke tanker får dere da? Er det relevant/lik?

Hvis jeg introduserer ordet «dilemma» med tanke på omsorg, hva tenker dere da?

Hvilke tiltak foreslår dere med tanke på dilemmaene dere nevner?

Nyhetssaker:

Hva tenker dere om disse overskriftene i forhold til omsorgspraten vi hadde i sted?

Har slike typer mediedekning påvirkning?

Vedlegg 1.3

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Menn som omsorgspersoner i barnehagen”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke menn som omsorgspersoner i barnehagen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Prosjektet er en del av en masteroppgave ved universitet i Sørøst-Norge. Formålet med prosjektet er å undersøke om mannlige barnehagelærere oppfatter rollen som omsorgsperson i barnehagen som et dilemma. For å forsøke å finne ut av dette, vil det bli gjennomført fokusgruppeintervju der følgende problemstilling og forskningsspørsmål blir undersøkt:

Hvordan beskriver mannlige barnehagelærere dilemmaer knyttet til rollen som omsorgspersoner i barnehagen?

Forskningsspørsmål 1: *Hvilke tiltak foreslår mannlige barnehagelærere at vil redusere opplevde dilemmaer i rollen som omsorgspersoner i barnehagen?*

Forskningsspørsmål 2: *Hvordan påvirker medias dekning av seksuelle overgrep av barn mannlige barnehagelæreres rolle som omsorgspersoner i barnehagen?*

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitet i Sørøst-Norge er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget til prosjektet er trukket ut ifra enkelte kriterier. Siden undersøkelsen omhandler menn, er det kun menn som får spørsmål om å delta. I tillegg gjelder prosjektet kun barnehagelærere (og førskolelærere) som er ansatt som barnehagelærer eller pedagogisk leder. I alt vil det være 10-12 menn i fylket Vestfold og Telemark som får spørsmål om å delta.

Hva innebærer det for deg å delta?

Å delta i undersøkelsen innebærer å delta i et fokusgruppeintervju med totalt 5-6 deltakere (inkludert moderator). Varigheten på fokusgruppen vil være maks 1 time. Det vil bli gjennomført lydopptak av økten. Dette lydopptaket vil i etterkant bli transkribert til tekst, og bli brukt i masteroppgaven. Den transkriberte teksten fra fokusgruppen vil bli anonymisert.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil kun være student og veileder ved universitet i Sørøst-Norge som vil ha tilgang til dine opplysninger. For å sikre at uvedkommende ikke får tilgang til dine personopplysninger, vil ditt navn og dine personopplysninger lagres på en kryptert lagringsenhet.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 1. juni 2024. Personopplysninger og lydopptak vil bli anonymisert. Lydopptakene av fokusgruppen vil bli slettet etter prosjektets slutt, men anonymiserte opplysninger blir ikke slettet, og kan bli gjenbrukt senere, for eksempel i videre forskning.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra universitet i Sørøst-Norge har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Student: ***
- Veileder til prosjektet gjennom universitetet i Sørøst-Norge: ***
- Vårt personvernombud: ***

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Eventuelt student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet: ” *Menn som omsorgspersoner i barnehagen*”, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i fokusgruppeintervju.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)